

**Afet Hukukunun Mevcut Durum Analizi ile
Depremzedelerin Hukuk Okuryazarlığının
Psikolojik İyi Oluşları Üzerine Etkilerinin Ölçülerek
Afet Hukuku Mevzuatının
Anlaşılabilirliğinin Dijital Platformlar Aracılığıyla Yaygınlaştırılması**

Proje Numarası : 323K124

Proje No: 1001 - BİLİMSEL VE TEKNOLOJİ

Saha Çalışması Sonuç Raporu

Doç. Dr. Meltem GÜLER

08.07.2026

İÇİNDEKİLER

I. Araştırma Kapsamında Demografik Bulgular

1. 06.02.2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremden Etkilenen Bölgelerin Genel Görünümü

- 1.1 Depremden Etkilenen On Bir İlin Nüfus Sayısı
- 1.2 Depremden Etkilenen On Bir İldeki Bina Sayısı
- 1.3 Depremden Etkilenen İllerde Can Kayıpları
- 1.4 Depremden Etkilenen İllerde Hasar Tespiti

2. Tübitak (Proje No 323K124) Saha Araştırması Genel Bulgular

- 2.1 Yaş Grupları Dağılımı
- 2.2 Cinsiyet Dağılımı
- 2.3 Eğitim Durumu Dağılımı
- 2.4 Gelir Durumu Dağılımı
- 2.5 Çalışma Durumu Dağılımı
- 2.6 Medeni Durum Dağılımı
- 2.7 Deprem Sırasında Bulunulan Şehir Dağılımı
- 2.8 Katılımcıların Hukuki Süreç Deneyimi
- 2.9 Suç Duyurusunda Bulunma Durumu
- 2.10 Dava Açma Durumu

3. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarına İlişkin Demografik Dağılımlar

- 3.1 Yaş Dağılımı
- 3.2 Cinsiyet Dağılımı
- 3.3 Gelir Durumu
- 3.4 Eğitim Durumu
- 3.5 Medeni Durum
- 3.6 Çalışma Durumu
- 3.7 Deprem Sırasında Bulunulan Şehir

4. Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarına İlişkin Demografik Dağılımlar

- 4.1 Yaş Dağılımı
- 4.2 Cinsiyet Dağılımı
- 4.3 Gelir Durumu
- 4.4 Eğitim Durumu
- 4.5 Medeni Durum
- 4.6 Çalışma Durumu
- 4.7 Deprem Sırasında Bulunulan Şehir

5. Adana İli Saha Araştırması Katılımcılarına İlişkin Demografik Dağılımlar

- 5.1 Yaş Dağılımı
- 5.2 Cinsiyet Dağılımı

- 5.3 Gelir Durumu
- 5.4 Eğitim Durumu
- 5.5 Medeni Durum
- 5.6 Çalışma Durumu
- 5.7 Deprem Sırasında Bulunulan Şehir

6. Malatya İli Saha Araştırması Katılımcılarına İlişkin Demografik Dağılımlar

- 6.1 Yaş Dağılımı
- 6.2 Cinsiyet Dağılımı
- 6.3 Eğitim Durumu
- 6.4 Gelir Durumu
- 6.5 Çalışma Durumu
- 6.6 Medeni Durum
- 6.7. Deprem Sırasında Bulunulan Şehir

II. Araştırma Değişkenleri Kapsamında Bulgular

- 7. Saha Araştırma İllerinde Hukuk Okuryazarlığına İlişkin Genel Görünüm
- 8. Psikolojik İyi Oluş Hali Genel Görünüm
- 9. Depremi Deneyimleme Düzeyi Genel Görünüm
- 10. Araştırma İllerinde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) Elde edilen veriler ve Hipotezler Doğrultusunda Yapılan Analiz Bulguları
- 11. Tartışma
- 12. Sonuç

06 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli olarak art arda meydana gelen Mw7.7 ve Mw7.6 büyüklüğündeki iki deprem, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en yıkıcı doğal afetlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir; ülke nüfusunun yaklaşık %16,4'ünü barındıran on bir ili doğrudan etkilemiş, 2,6 milyonu aşkın binada hasar tespiti yapılmasına, 50 binin üzerinde can kaybına ve yüz binin üzerinde yaralanmaya yol açmıştır. Bu ölçekteki bir yıkımın etkileri, yalnızca fiziksel altyapının yeniden inşasıyla sınırlı kalmamakta; depremzedelerin barınma, mülkiyet, miras, tazminat, kira ve sigorta gibi çok sayıda hukuki süreçle bir anda ve hazırlıksız biçimde karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Alanyazında afet sonrası dönemde bireylerin haklarını bilme ve bu hakları talep edebilme kapasitesi olarak tanımlanan hukuk okuryazarlığının, yalnızca hukuki süreçlerin etkin yürütülmesi açısından değil, aynı zamanda bireylerin afet sonrası psikolojik toparlanma süreçleri açısından da bir kaynak olabileceği düşünülmektedir; hak arama sürecinde yaşanan belirsizlik ve bilgi eksikliği travma sonrası uyum sürecini olumsuz etkileyebilirken, güçlü bir hukuki bilincin bireyin afet sonrası yaşamını yeniden inşa etme kapasitesini destekleyebileceği öngörülmektedir.

TÜBİTAK 323K124 numaralı ve *Afet Hukukunun Mevcut Durum Analizi ile Depremzedelerin Hukuk Okuryazarlığının Psikolojik İyi Oluşları Üzerine Etkilerinin Ölçülerek Afet Hukuku Mevzuatının Anlaşılabilirliğinin Dijital Platformlar Aracılığıyla Yaygınlaştırılması* başlıklı proje, birden fazla bileşenden oluşan geniş kapsamlı bir çalışmadır. Bu saha çalışması sonuç raporu, projenin bütününe değil, bu kapsamın bir parçası olarak yürütülen saha araştırmasını ve bu araştırmadan elde edilen bulguları konu almaktadır. Sonuç raporu özellikle depremzedelerin hukuk okuryazarlık düzeyi ile psikolojik iyi oluş halleri arasındaki ilişkiye, depremi deneyimleme düzeyinin bu ilişkideki yerine odaklanmaktadır.

Bu doğrultuda, depremden en ağır şekilde etkilenen Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya dört il merkezinde, 01.08.2025-30.12.2025 tarihleri arasında yürütülen saha araştırmasına toplam 1844 kişi katılmıştır. Rapor iki ana eksen üzerine kurgulanmıştır. Birinci bölümde, hem depremden etkilenen bölgelerin genel görünümüne hem de saha araştırması katılımcılarının gerek genel örneklem düzeyinde gerek il bazında demografik özelliklerine ilişkin bulgular sunulmaktadır. İkinci bölümde ise hukuk okuryazarlığı, psikolojik iyi oluş hali ve depremi deneyimleme düzeyine ilişkin genel bulgular ile bu değişkenler arasındaki ilişkileri test eden hipotez analizlerinin sonuçları raporlanmaktadır.

I. Araştırma Kapsamında Demografik Bulgular

1. 06.02.2023 KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMDEN ETKİLENEN BÖLGELERİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

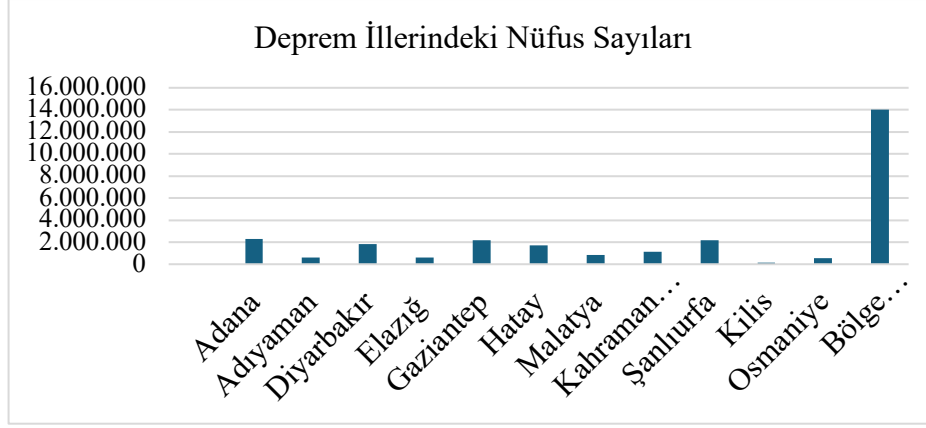
1.1. Depremden Etkilenen On Bir İlin Nüfus Sayısı

6 Şubat 2023 tarihinde saat 04.17 ve 13.24'te merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan Mw7.7 ve Mw7.6 büyüklüklerinde iki büyük deprem meydana gelmiştir. Söz konusu depremlerden Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Malatya, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye olmak üzere on bir il etkilenmiştir. Depremden etkilenen 11 ilin toplam nüfusu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 14.013.196 kişidir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Bölgedeki nüfus, ülke demografisinin (85.279.553) yüzde 16.4'üne tekabül etmektedir.

Tablo 1.1. Depremden Etkilenen İllerin Nüfus Sayısı

Deprem İli	Toplam Nüfus
Adana	2.274.106
Adıyaman	635.169
Diyarbakır	1.804.880
Elazığ	591.497
Gaziantep	2.154.051
Hatay	1.686.043
Malatya	812.580
Kahramanmaraş	1.117.436
Şanlıurfa	2.170.110
Kilis	147.919
Osmaniye	559.405
Bölge toplamı	14.013.196

(Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, 2023)

Şekil 1.1 Deprem İllerindeki Nüfus Sayıları

1.2. Depremden Etkilenen On Bir İldeki Bina Sayısı

Depremden etkilenen 11 ilde 6 Mart 2023 tarihi itibarıyla 1.712.182 binada hasar tespit çalışması yapılmıştır. Buna göre; 35.355 binanın yıkılmış, 17.491 binanın acil olarak yıkılması gerektiği ve 179.786 binanın ağır, 40.228 binanın orta ve 431.421 binanın az hasarlı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1.2. Depremden Etkilenen İllerde Toplam Bina sayısı

Deprem İli	Toplam Bina Sayısı
Adana	451.117
Adıyaman	120.496
Diyarbakır	225.679
Elazığ	123.713
Gaziantep	305.683
Hatay	406.849
Malatya	178.987
Kahramanmaraş	243.153
Şanlıurfa	362.628
Kilis	37.312
Osmaniye	143.080
Bölge toplamı	2.618.697

(Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, 2023)

1.3. Depremden Etkilenen İllerde Can Kayıpları

İçişleri Bakanlığı tarafından 24 Nisan 2023'te yapılan açıklamaya göre 6 Şubat. 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremde hayatını kaybedenlerin sayısı 50 bin 783'tür. Yaralı sayısının ise 107.204 olarak belirlenmiştir. (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, 2023)

1.4. Depremden Etkilenen İllerdeki Hasar Tespiti

Resmi verilere göre depremde etkilenen 11 ildeki toplam bina sayısı yaklaşık 2.6 milyon, konut sayısı yaklaşık 5.6 milyondur. 11 ilde toplam acil, ağır ve yıkık konut sayısı 518.009'dur. İl bazında yapılan hasar tespit çalışmalarında acil, ağır ve yıkık konut sayısı Adana'da 2.925, Adıyaman'da 56.256, Diyarbakır'da 8.602, Elazığ'da 10.156, Gaziantep'te 29.155, Kahramanmaraş'ta 99.326, Malatya'da 71.519, Hatay'da 215.255, Kilis'te 2.514, Osmaniye'de 16.111 ve Şanlıurfa'da 6.163 tür.

Tablo 1.3. İl Bazında Hasar Tespit Raporu

Deprem İli	Toplam Acil+ Ağır+ Yıkık Konut Sayısı
Adana	2.952
Adıyaman	56.256
Diyarbakır	8.602
Elazığ	10.156
Gaziantep	29.155
Kahramanmaraş	99.326
Malatya	71.519
Hatay	215.255
Kilis	2.514
Osmaniye	16.111
Şanlıurfa	6.163
Bölge Toplamı	518.009

(Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu, Temmuz 2023)

Depremden etkilenen bölgelere ilişkin genel görünüm verileri, felaketin ölçeğinin ülke genelinde ne denli kapsamlı olduğunu ortaya koymaktadır. 6 Şubat 2023'te Kahramanmaraş merkezli meydana gelen Mw7.7 ve Mw7.6 büyüklüğündeki iki deprem, Türkiye nüfusunun yaklaşık %16,4'ünü (14.013.196 kişi) barındıran on bir ili etkilemiş; 2,6 milyonu aşkın binada hasar tespiti yapılmış, bunların 518.009'u acil, ağır veya yıkık düzeyde hasar görmüştür. İçişleri Bakanlığı verilerine göre 50.783 kişi hayatını kaybetmiş, 107.204 kişi yaralanmıştır. Hatay ve Kahramanmaraş, sırasıyla 215.255 ve 99.326 hasarlı konutla en ağır yıkımın yaşandığı iller olarak öne çıkarken, bu büyüklükteki bir yıkımın hem fiziksel altyapı hem de nüfusun ruh sağlığı üzerinde kalıcı ve derin etkiler bırakmış olması beklenen bir sonuçtur. Bu durum, TÜBİTAK 323K124 projesi kapsamında yürütülen saha araştırmasının psikososyal bulgularının değerlendirilmesi için de kritik bir arka plan oluşturmaktadır.

2. TUBITAK (PROJE NO 323K124) SAHA ARAŞTIRMASI GENEL BULGULAR

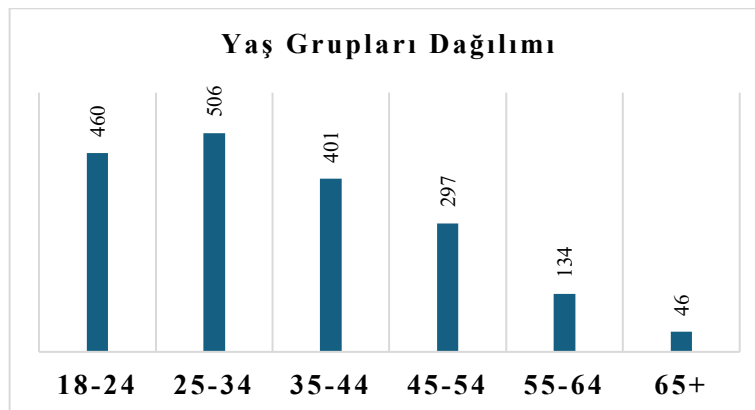
Tübitak Proje No 323K124 Proje kapsamında 01.08.2025- 30.12.2025 tarihleri arasında Kahramanmaraş, Hatay, Malatya Adana il merkezlerinde yapılan saha çalışmasının sonuçları aşağıda raporlanmaktadır.

2.1. Yaş Grupları Dağılımı

Çalışma yapılan dört ilde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) genel olarak yaş dağılımı incelendiğinde araştırmaya dahil edilen katılımcıların 18-24 yaş aralığı toplam 460 kişi (% 24.9), 25-34 yaş aralığı toplam 506 kişi (% 27.5) 35-44 yaş aralığı 401 kişi (%21.7), 45-54 yaş aralığın 297 kişi (%16.1), 55-64 yaş aralığında 134 yaş aralığında (7.3), 65+ yaş aralığı 46 kişi (%2.5) olduğu görülmektedir.

Tablo 2.1. Araştırmaya Katılan İllerde Yaş Değişkeni

Yaş aralığı	N	%
18-24 yaş	460	24.9
25-34 yaş	506	27.5
35-44 yaş	401	21.7
45-54 yaş	297	16.1
55-64 yaş	134	7.3
65+ yaş	46	2.5
Toplam	1844	100

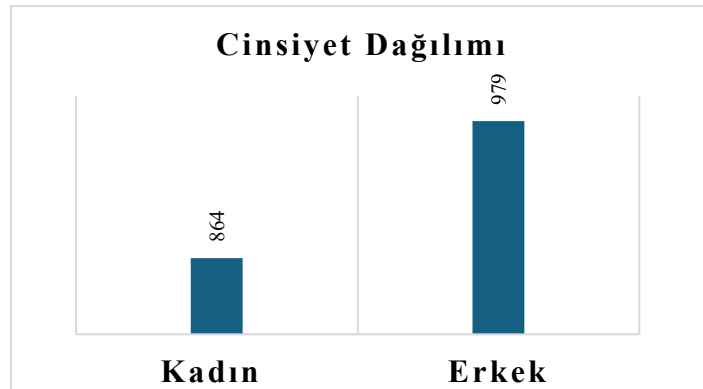
Şekil 2.1. Yaş Grupları Dağılımı

2.2. Cinsiyet Dağılımı

Tablo 2.2 incelendiğinde çalışma yapılan dört ilde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) araştırmaya dahil edilen katılımcılardan 864 kadın (%46.9) katılımcı, 979 erkek (%53.1) katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 2.2. Araştırmaya Katılan İllerde Cinsiyet Değişkeni

Cinsiyet	N	%
Kadın	864	46.9
Erkek	979	53.1
Toplam	1844	100

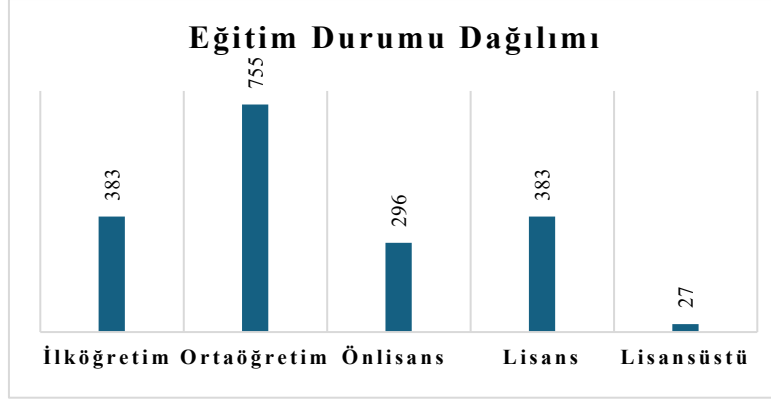
Şekil 2.2. Cinsiyet Dağılımı

2.3 Eğitim Durumu Dağılımı

Tablo 2.3, çalışma yapılan dört ilde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) araştırmaya katılan örneklem grubunun eğitim durumuna göre dağılımını göstermektedir. İlköğretim 383 kişi (%20.8), ortaöğretim 755 kişi (%40.9) ön lisans 296 kişi (%16.1), lisans 383 kişi (%20.7), lisansüstü 27 kişiden (%1.5) oluşmuştur.

Tablo 2.3. Araştırmaya Katılan İllerde Eğitim Değişkeni

Eğitim durumu	N	%
İlköğretim	383	20.8
Ortaöğretim	755	40.9
Ön lisans	296	16.1
Lisans	383	20.7
Lisansüstü	27	1.5

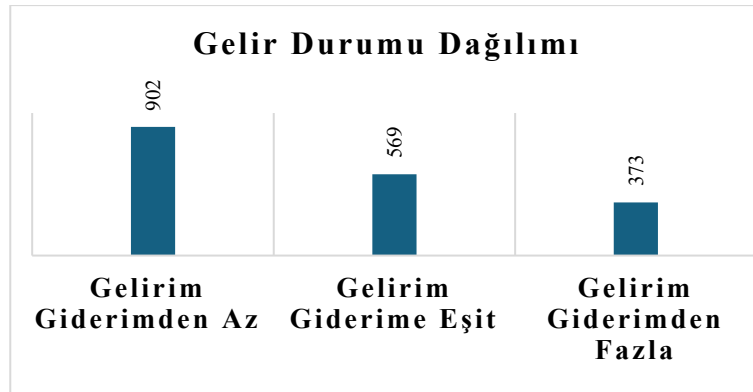
Şekil 2.3. Eğitim Durumu Dağılımı

2.4. Gelir Durumu Dağılımı

Tablo 2.4, çalışma yapılan dört ilde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) örneklem grubunun eğitim durumuna göre dağılımını göstermektedir. İlköğretim 383 kişi (%20.8), ortaöğretim 755 kişi (%40.9) ön lisans 296 kişi (%16.1), lisans 383 kişi (%20.7), lisansüstü 27 kişiden (%1.5) oluşmuştur.

Tablo 2.4. Araştırmaya Katılan İllerde Gelir Değişkeni

Gelir durumu	N	%
Gelirim giderimden az	902	48.9
Gelirim giderime eşit	569	30.9
Gelirim giderimden fazla	373	20.2

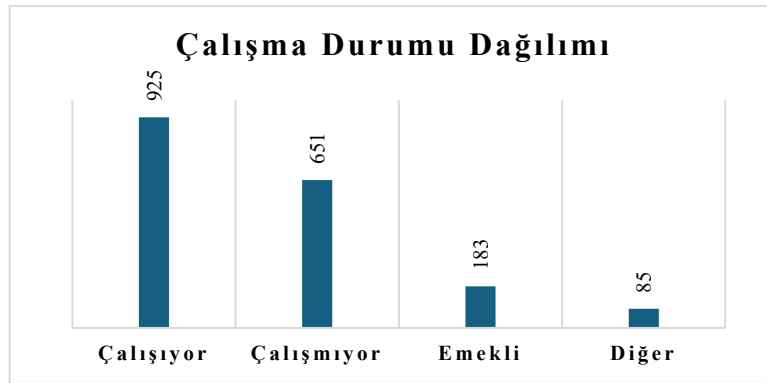
Şekil 2.4. Gelir Durumu Dağılımı

2.5. Çalışma Durumu Dağılımı

Tablo 2.5, çalışma yapılan dört ildeki katılımcıların (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) çalışma durumuna ilişkin bilgilerini göstermektedir. Çalışan 925 kişi (%50.2), çalışmaya 651 kişi (% 35.3), emekli 183 kişi (% 9.9), diğer seçeneğini işaretleyen 85 kişi (% 4.6) bulunmaktadır.

Tablo 2.5. Araştırmaya Katılan İllerde Çalışma Değişkeni

Çalışma durumu	N	%
Çalışıyor	925	50.2
Çalışmıyor	651	35.3
Emekli	183	9.9
Diğer	85	4.6

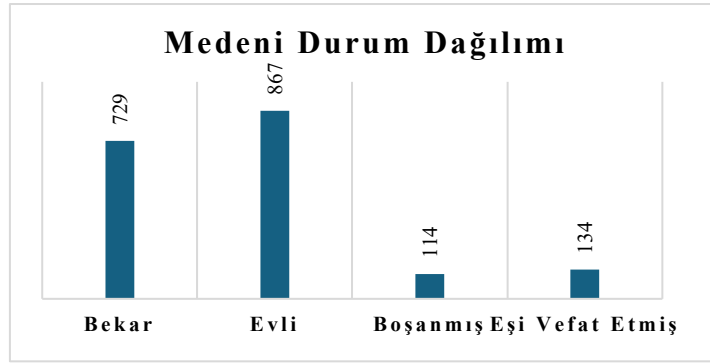
Şekil 2.5. Çalışma Durumu Dağılımı

2.6. Medeni Durum Dağılımı

Tablo 2.6, çalışma yapılan dört ildeki (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) katılımcıların medeni durumunu göstermektedir. “Bekar” 729 kişi (%39.5), “Evli” 867 kişi (% 47), “Boşanmış” 114 kişi (% 4.2), “Eşi vefat etmiş” 134 kişi (%7.3) bulunmaktadır.

Tablo 2.6. Araştırmaya Katılan İllerde Medeni Durum Değişkeni

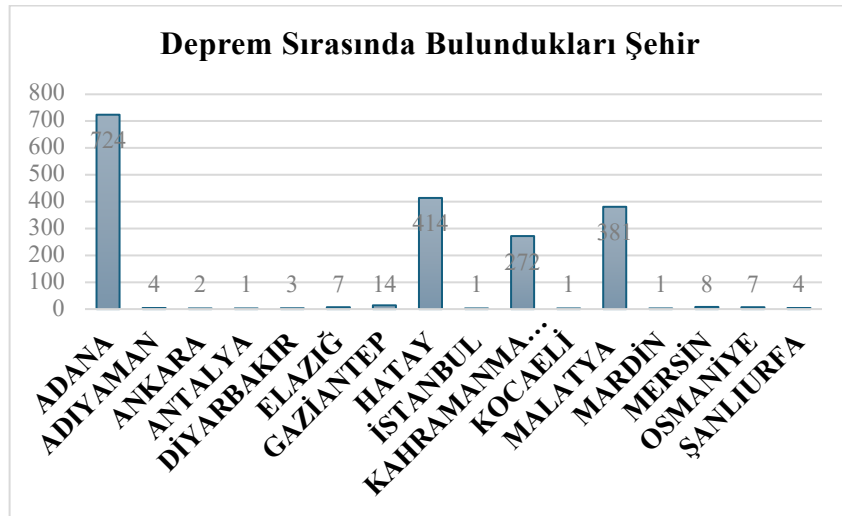
Medeni Durum	N	%
Bekar	729	39.5
Evli	867	47
Boşanmış	114	4.2
Eşi vefat etmiş	134	7.3

Şekil 2.6. Medeni Durum Dağılımı

2.7. Katılımcıların Deprem Sırasında Bulundukları Şehir Dağılımı

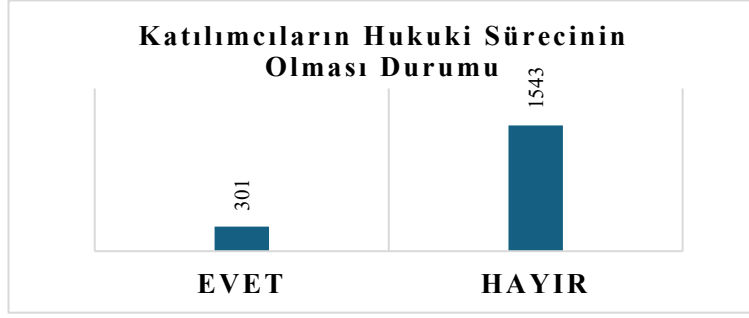
Şekil 2.7’ de katılımcıların deprem sırasında hangi şehirde olduklarına dair bilgi vermektedir. Çalışma Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde olduğundan dolayı katılımcıların depremi deneyimlediği şehirler bu illerde daha fazladır. Bu dağılımdaki farklılığın bir diğer sebebi farklı şehirlerde farklı katılımcı sayısına ulaşıldığından kaynaklanmaktadır.

Şekil 2.7. Deprem sırasında bulunulan şehirler

2.8. Katılımcıların Hukuki Sürecinin Olması Durumu Dağılımı

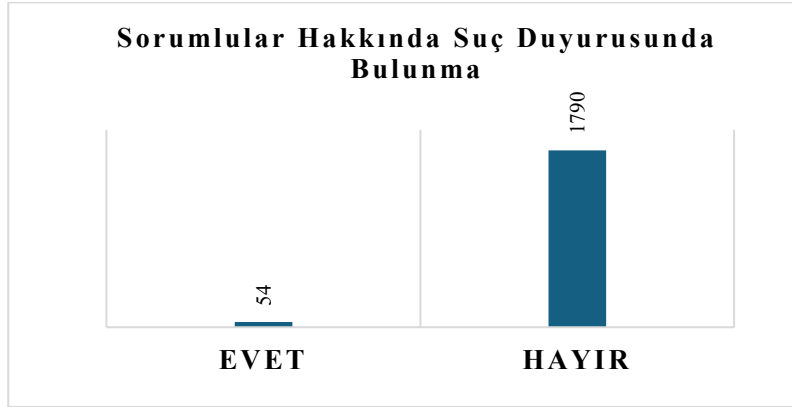
Yapılan araştırmada, katılımcıların herhangi bir hukuki süreç içinde olup olmadıklarını anlamak amacıyla “Daha önce hukuki bir süreç yaşadınız mı?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların yanıtlara göre araştırma yapılan dört ilde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) daha önce hukuki süreç yaşamış olanlar 301 kişi (%16.3), daha önce hukuki süreç yaşamamış olanlar 1543 kişi (%83.7)’dir.

Şekil 2.8. Katılımcıların Hukuki Sürecinin Olması Durumu

2.9. Katılımcıların Depremden Sonra Sorumlular Hakkında Suç Duyurusunda Bulunması Durumu Dağılımı

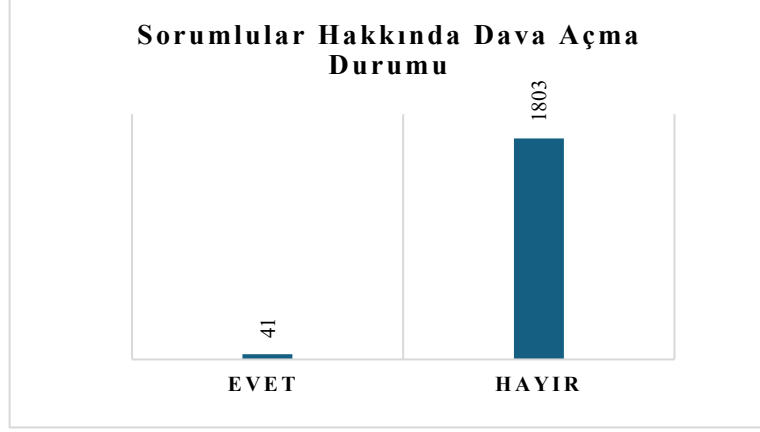
Yapılan araştırmada, katılımcıların sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunup bulunmadıkları anlamak amacıyla “Depremden sonra herhangi bir sorumlu hakkında suç duyurusunda bulundum” sorusu yöneltilmiştir. Şekil 2.9. suç duyurusunda bulunduğunu belirten 54 kişi (% 2.9), bulunmadığını belirten 1790 kişi (% 97.1) bulunmaktadır.

Şekil 2.9. Sorumlular Hakkında Suç Duyurusunda Bulunması Durumu

2.10. Katılımcıların Depremden Sonra Sorumlular Hakkında Dava Açma Durumu

Yapılan araştırmada, katılımcıların sorumlular hakkında dava açıp açmadığını anlamak amacıyla “Depremden sonra sorumlular hakkında dava (ceza veya özel hukuk davası) açtım” sorusu yöneltilmiştir. Şekil 2.10 incelendiğinde dava açtığını belirten 41 kişi (%2.2), dava açmadığını belirten 1803 kişi (%97.8) bulunmaktadır.

Şekil 2.10. Sorumlular Hakkında Dava Açma Durumu

TÜBİTAK 323K124 Projesi kapsamında Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya il merkezlerinde 01.08.2025-30.12.2025 tarihleri arasında yürütülen saha araştırmasına toplam 1844 kişi katılmıştır. Örneklemin demografik yapısı incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun 18-34 yaş aralığında (%52,4) yoğunlaştığı, 55 yaş ve üzeri katılımcı oranının ise sınırlı kaldığı (%9,8) görülmektedir. Cinsiyet dağılımı görece dengeli olup erkek katılımcılar (%53,1) kadın katılımcılara (%46,9) kıyasla hafif bir çoğunluk oluşturmaktadır. Eğitim düzeyi açısından katılımcıların büyük kısmı ortaöğretim mezunu (%40,9) iken, lisansüstü eğitime sahip katılımcı oranı oldukça düşüktür (%1,5). Medeni durum bakımından evli katılımcılar (%47) en büyük grubu oluştururken, bekar katılımcılar da (%39,5) örnekleme önemli bir paya sahiptir.

Sosyoekonomik göstergeler değerlendirildiğinde, katılımcıların yaklaşık yarısının (%50,2) çalışıyor olmasına rağmen, gelirinin giderini karşılamadığını belirten katılımcı oranının (%48,9) dikkat çekici düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, deprem sonrası bölgede yaşanan ekonomik zorlanmanın istihdam durumundan bağımsız olarak geniş bir kesimi etkilediğine işaret etmektedir. Deprem sırasında çalışma yapılan illerde bulunan katılımcı oranının yüksekliği, örneklemin doğrudan deprem deneyimine sahip bir gruptan oluştuğunu doğrulamaktadır. Buna karşılık, depremle ilişkili hukuki süreçlere katılımın oldukça sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Katılımcıların yalnızca %16,3'ü daha önce bir hukuki süreç yaşadığını, %2,9'u sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunduğunu ve %2,2'si dava açtığını belirtmiştir. Bu düşük oranlar, depremzedelerin adalet arayışı, sorumluluk atfı ve hukuki başvuru davranışlarına ilişkin tutumlarının, projenin psiko-sosyal değişkenleriyle (örneğin iyilik hali gibi) birlikte ele alınması gereken önemli bir bulgu olarak değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

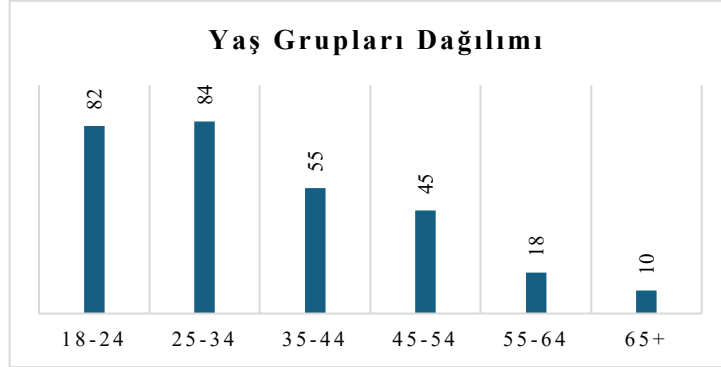
3. KAHRAMANMARAŞ İLİ SAHA ARAŞTIRMASI KATILIMCILARINA İLİŞKİN DEMOGRAFİK DAĞILIMLAR

3.1. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarının Yaş Dağılımı

Şekil 3.1. ve Şekil 3.2. birlikte incelendiğinde, araştırmaya katılan örneklemin Kahramanmaraş ilinin ağırlıklı olarak genç ve orta yaş gruplarından oluşan nüfus yapısını yansıttığı görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2024 yılı verilerine göre Kahramanmaraş ilinde ortalama yaşın 31.4 olduğu bilinmektedir. Çalışma örnekleminin ilin demografik yaş yapısıyla büyük ölçüde örtüştüğü söylenebilir.

Tablo 3.1. Kahramanmaraş İli Araştırma Katılımcılarının Yaş Değişkeni

Yaş Grupları	N	%
18-24	82	27,9
25-34	84	28,6
35-44	55	18,7
45-54	45	15,3
55-64	18	6,1
65+	10	3,4

Şekil 3.1. Yaş Grupları Dağılımı

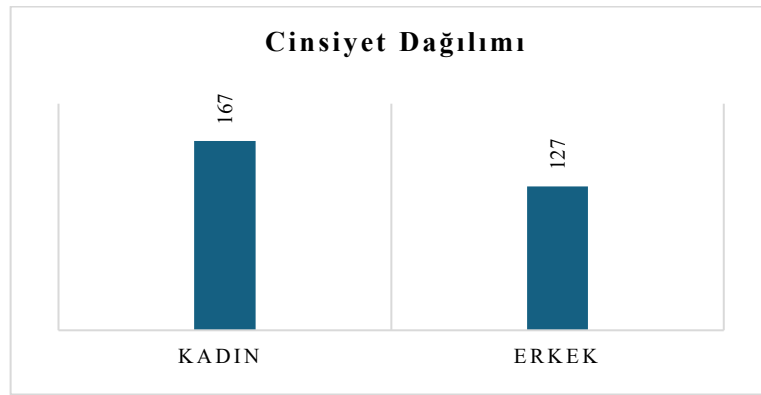
3.2. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarının Cinsiyet Dağılımı

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla, kadın nüfus 42 milyon 811 bin 834 kişi, erkek nüfus 42 milyon 853 bin 110 kişidir. Toplam nüfusun %49,98'ini kadınlar, %50,02'sini erkekler oluşturmaktadır. Kahramanmaraş ilinde 2020 yılında yapılan ölçüme göre erkek nüfusu 592.920 iken kadın nüfusu 575.243 olarak

belirlenmiştir. Söz konusu çalışma sonucunda 167 kadın ve 127 erkeğe ulaşılmıştır. Erkek sayısının kadın sayısından fazla olduğunu söyleyebiliriz. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024)

Tablo 3.2. Kahramanmaraş İli Araştırma Katılımcılarının Cinsiyet Değişkeni

Cinsiyet	N	%
Kadın	167	56.8
Erkek	127	43.2

Şekil 3.2. Cinsiyet Dağılımı

3.3. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarının Gelir Durumu

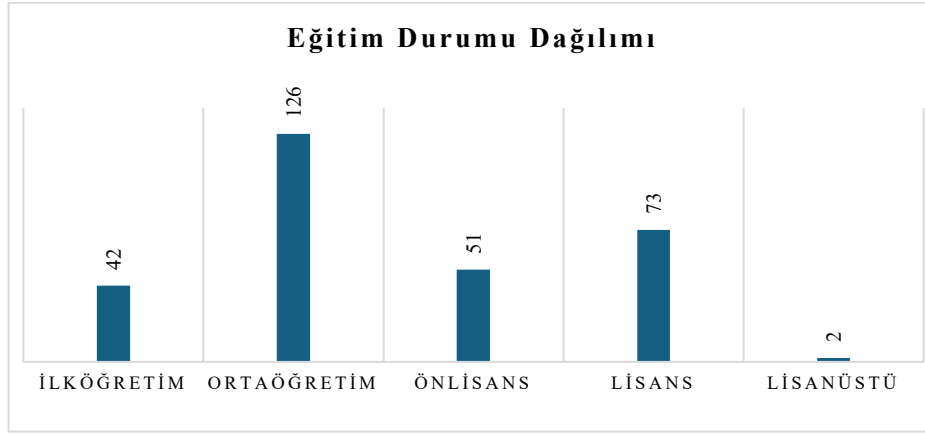
Şekil 3.3 incelendiğinde örneklemin ekonomik durumuna ilişkin bilgilere ulaşılmaktadır. 144 kişi gelirinin giderinden az olduğunu, 104 kişi ile gelirinin giderine eşit olduğunu, 46 kişi gelirinin giderinden fazla olduğunu belirtmiştir.

Şekil 3.3. Gelir Durumu Dağılımı

3.4. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarının Eğitim Durumu

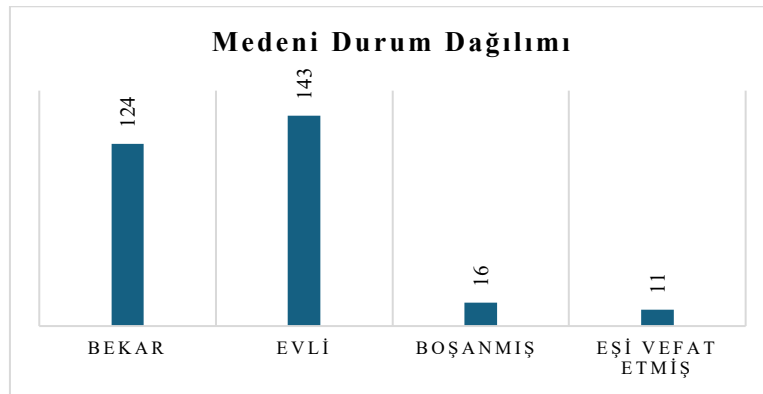
2024 Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, okuma yazma bilmeyen 38.276, okuma yazma bilen fakat bir okul bitiremeyen 113.286, ilkokul 230.443, ortaokul veya dengi meslek okulu 207.331, ilköğretim 80.851, lise veya dengi meslek okulu 215.486, yüksekokul veya fakülte 130.006, yüksek lisans ve üzeri 16.208 kişiden bulunmaktadır. Söz konusu çalışmada “İlköğretim” 42, “Ortaöğretim” 126, “Ön lisans” 51, “Lisans” 73 ve “Lisansüstü” 2 kişiye ulaşılmıştır (Nüfus İstatistikleri Portalı Türkiye İstatistik Kurumu, 2024)

Şekil 3.4. Eğitim Durumu Dağılımı

3.5 Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarının Medeni Durum

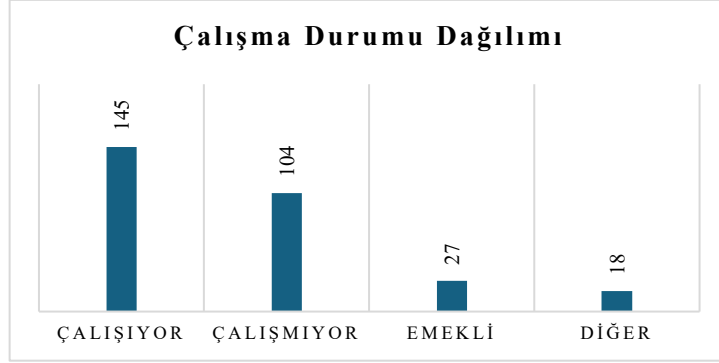
Türkiye İstatistik Kurumu 2024 verilerine göre Kahramanmaraş ilinde “Bekar” 236.591 kişi (%27.6), “Evli” 547.960 kişi (%64), “Boşanmış” 29.692 kişi (%3.5), “Eşi vefat etmiş” 42.006 kişi (%4.9) bulunmaktadır. Yapılan araştırmada katılımcılardan 124 bekar kişi (%42.2), 143 evli kişi (%48.6) 16 boşanmış kişi (%5.4) ve 11 eşi vefat etmiş kişi (%3.8) ye ulaşılmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024)

Şekil 3.5 Medeni Durum Dağılımı

3.6. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcılarının Çalışma Durumu

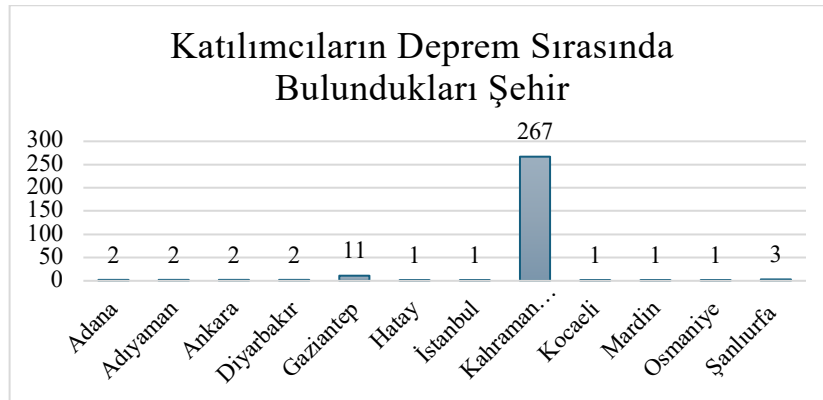
Yapılan çalışma sonucunda çalışan 145 kişi (%49.3), çalışmayan 104 kişi (%35.4), emekli 27 kişi (%9.2), diğer kategorisinde 18 kişi (%6.1) bulunmaktadır.

Şekil 3.6. Çalışma Durumu Dağılımı

3.7. Kahramanmaraş İli Saha Araştırması Katılımcıların Deprem Sırasında Bulunduğu Şehir Dağılımı

Yapılan araştırma sonucunda Kahramanmaraş ilinde depremi deneyimlediği şehir dağılımı bakımından Kahramanmaraş ilinde depremi deneyimleyen kişi sayısı 267 kişidir. Gaziantep ilinde 11 kişi, Şanlıurfa ilinde 3 kişi, Adana, Adıyaman, Ankara ve Diyarbakır illerinde ikişer kişi, Hatay, İstanbul, Kocaeli, Mardin, Osmaniye illerinde birer kişi depremi deneyimlemiştir.

Şekil 3.7 Katılımcıların Deprem Sırasında Bulundukları Şehir

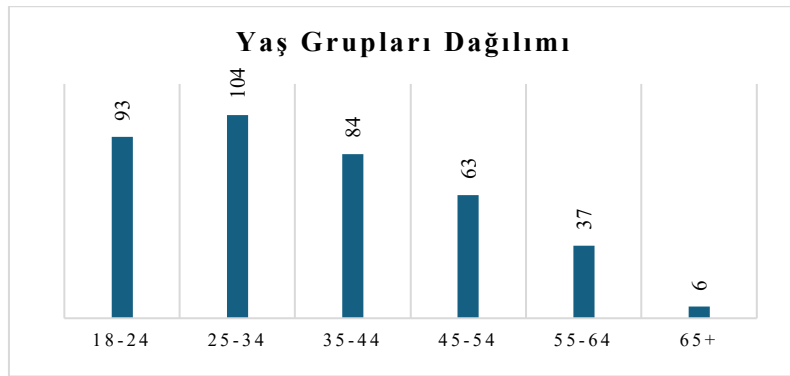
4. HATAY İLİ SAHA ARAŞTIRMASI KATILIMCILARINA İLİŞKİN DEMOGRAFİK DAĞILIMLAR

4.1. Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Yaş Dağılımı

Hatay ili nüfus dağılımı incelendiğinde 31 Aralık 2023 itibarıyla 782.303 erkek, 762.337 kadın olmak üzere toplam nüfus 1.544.640 olduğu Hatay Valiliği tarafından açıklanmıştır. Şekil 4.1. ve 4.2. birlikte incelendiğinde Hatay ili yaş grupları dağılımına ilişkin bilgiler vermektedir. 18-24 yaş aralığında 93 kişi (%24), 25-34 yaş aralığında 104 kişi (%26.9), 35-44 yaş aralığında 84 kişi (%21.7), 45-54 yaş aralığında 63 kişi (%16.3), 55-64 yaş aralığında 37 kişi(%9.6), 65 yaş ve üzeri 6 kişi (%1.5) bulunmaktadır.(T.C. Hatay Valiliği,2023)

Tablo 4.1. Hatay İli Yaş Değişkeni

Yaş grupları	N	%
18-24	93	24.0
25-34	104	26.9
35-44	84	21.7
45-54	63	16.3
55-64	37	9.6
65+	6	1.5

Şekil 4.1. Yaş Grupları Dağılımı

4.2. Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Cinsiyet Dağılımı

Hatay’da toplam kadın nüfusu 770 bin 386 kişi, erkek nüfusu 791 bin 799 dur (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024). Çalışmaya katılan katılımcıların 145’i kadın (%35.4) ve 265’i kişi erkektir (%64.6).

4.2. Hatay İli Araştırma Katılımcılarının Cinsiyet Değişkeni

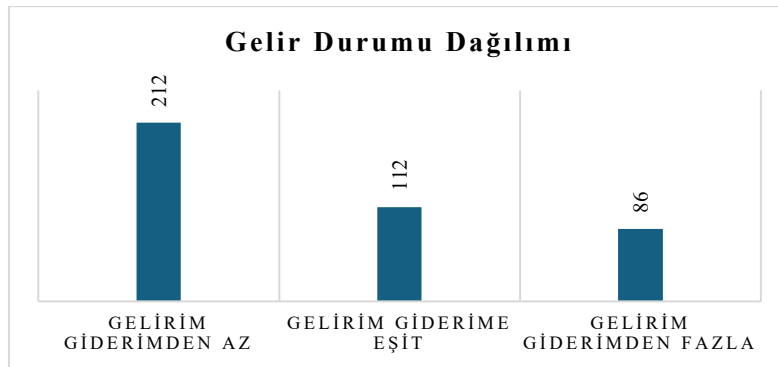
Cinsiyet	N	%
Kadın	265	64.6
Erkek	145	35.4

Şekil 4.2. Cinsiyet Dağılımı

4.3 Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Gelir Durumu Dağılımı

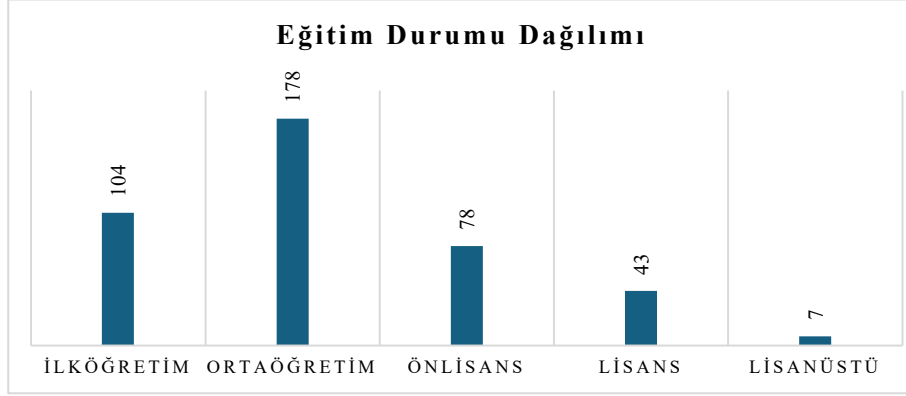
Katılımcıların gelir durumuna bakıldığında “Geliri giderinden az” 212 kişi (%51.7), “Geliri giderime eşit” 112 kişi (%27.3), “Geliri giderinden fazla” 86 kişi (%21) olduğu görülmektedir.

Şekil 4.3. Gelir Durumu Dağılımı

4.4. Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Eğitim Durumu Dağılımı

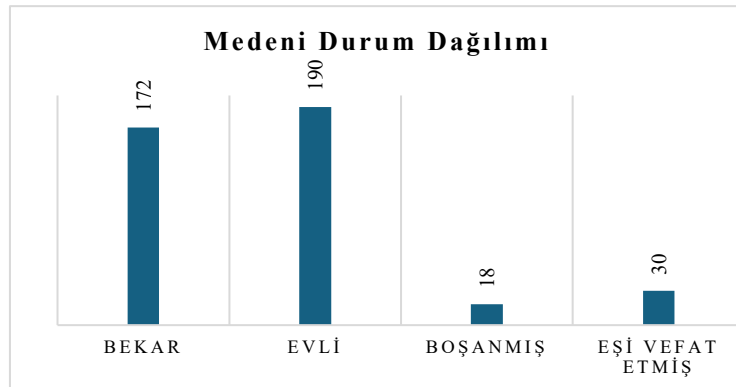
Hatay'daki eğitim durumuna bakıldığında İlkokul 346.777 kişi, ilköğretim 99.091 kişi, lise veya dengi meslek okulu 282.990 kişi, yüksekokul veya fakülte 186.648 kişi, yüksek lisans ve üzeri 20.853 kişi bulunmaktadır. Katılımcıların “ilköğretim mezunu” 104 kişi (%25.4), “ortaöğretim mezunu” 178 kişi (%43.4), “ön lisans mezunu” 78 kişi(%19), “lisans mezunu” 43 kişi (%10.5) ve “lisansüstü” 7 kişi (%1.7)'ye ulaşılmıştır. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024)

Şekil 4.4. Eğitim Durumu Dağılımı

4.5 Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Medeni Durum Dağılımı

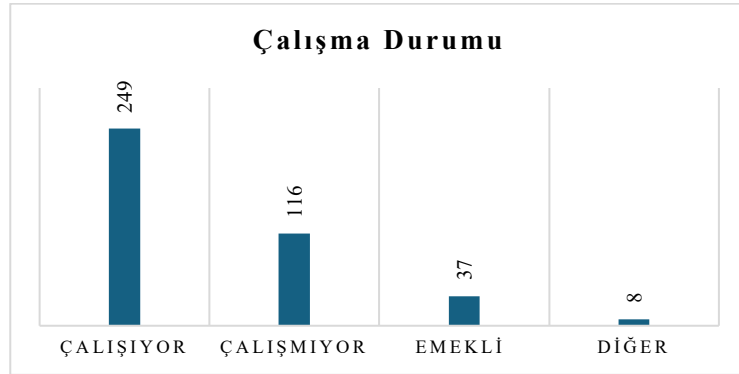
Hatay ili medeni duruma bakıldığında hiç evlenmeyen 339.174 kişi, evli 724.744 kişi, boşanmış 46.586 kişi ve eşi vefat etmiş 62.456 kişi bulunmaktadır. Yapılan araştırmaya bakıldığında “bekar” 172 kişi, “evli” 190 kişi, “boşanmış” 18 kişi ve “eşi vefat etmiş” 30 kişiye ulaşılmıştır. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024)

Şekil 4.5 Medeni Durum Dağılımı

4.6. Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Çalışma Durumu Dağılımı

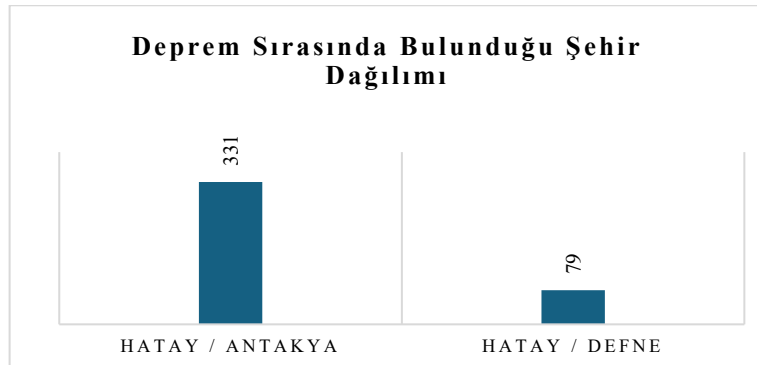
Yapılan çalışmada, 249 kişi iş sahibi, çalışan (%60.7), 116 kişi işsiz, çalışmayan (%28.3), 37 kişi emekli (%9) ve 8 kişi (%2) diğer kategorisinde bulunmaktadır.

Şekil 4.6. Çalışma Durumu Dağılımı

4.7. Hatay İli Saha Araştırması Katılımcılarının Deprem Sırasında Bulunduğu Şehir Dağılımı

Araştırma sonucunda Hatay ilinde 410 katılımcıya ulaşılmıştır ve 331 kişi (%80.7) Hatay'ın Antakya İlçesinde depremi deneyimlemişlerdir, 79 kişi (%19.3) ise Hatay'ın Defne ilçesinde deneyimlemişlerdir.

Şekil 4.7. Depremi Deneyimlediği Şehir Dağılımı

5. ADANA İLİ SAHA ARAŞTIRMASI KATILIMCILARINA İLİŞKİN DEMOGRAFİK DAĞILIMLAR

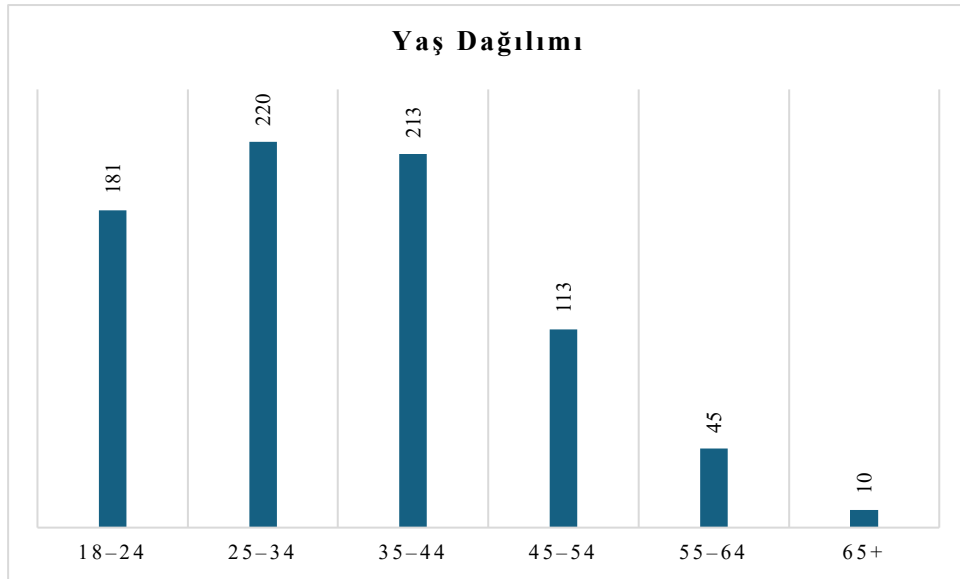
5.1. Adana İli Saha Araştırması Katılımcılarının Yaş Dağılımı

Şekil 5.1 incelendiğinde 18-30 yaş arasındaki grubun frekanslarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Adana ilinden araştırmaya katılan popülasyonun büyük bir kısmının

genç yetişkinlerden oluştuğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verileri temel alındığında 2024 yılında Adana ilinde 18-30 yaş arası tüm nüfusun %18'ini temsil etmektedir.

Tablo 5.1 Katılımcıların Yaş Grupları Dağılımı

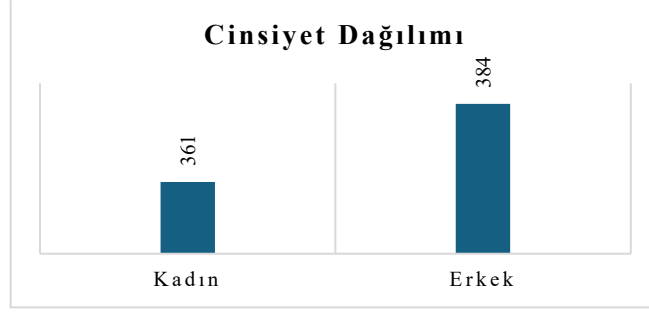
Yaş grupları	N	%
18-24	181	23.1
25-34	220	28.1
35-44	213	27.2
45-54	113	14.5
55-64	45	5.8
65+	10	1.3
TOPLAM	745	100

5.1 Adana İli Yaş Dağılımı

5.2. Adana İli Saha Araştırması Katılımcılarının Cinsiyet Dağılımı

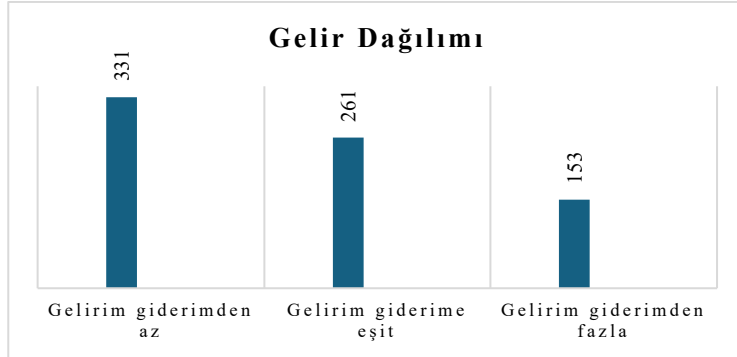
Şekil 5.2’de görüldüğü üzere Adana ilinden araştırmaya katılan 745 kişiden 361 kişi (%51.5) kadın katılımcılardan 384 kişi (%48.5) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Adana ili ADNKS 2024 nüfus dağılımına göre ise Adana ili toplam nüfusu 2.280.484 kişidir ve bu kişilerin %50.03’ünü erkekler, %49.9’unu kadınlar oluşturmaktadır.

Şekil 5.2. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

5.3. Adana İli Saha Araştırması Katılımcılarının Gelir Durumu

Şekil 5.3 incelendiğinde, araştırmaya katılan 331 kişi (%44.4) gelirinin giderinden az olduğunu, 261 kişi (%35.03) gelirinin giderine eşit olduğunu, 153 kişi ise (%20,5) gelirinin giderinden fazla olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar, araştırmanın örnekleminin ekonomik olarak orta-düşük gelir düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2024 itibarıyla Türkiye genelinde yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında olanların oranı %29.3 civarındadır. Bu oran Adana ilinin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan bireylerin gelir durumunun ise Adana ilinin gelir durumuna kıyasla düşük olduğu görülmektedir.

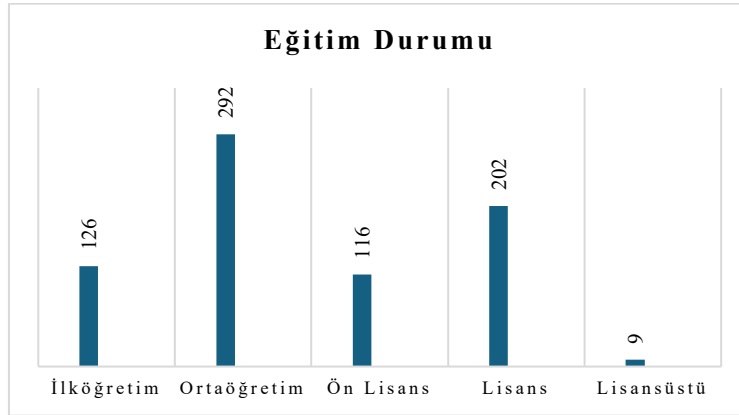

Şekil 5.3. Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Dağılımı

5.4. Adana İli Saha Araştırması Katılımcılarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 5.4 incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu 292 kişi (%39.2) “ortaöğretim mezunu” ve 202 kişi (%27.1) “Lisans mezunları” oluşturmaktadır. “Ön lisans mezunları” 116 kişiden (%15.6) ve “ilköğretim mezunları” 126 kişiden (%18.1) oluşmaktadır. Şekil 5.3’e bakıldığında araştırma örnekleminin ağırlıklı olarak yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Adana ili Türkiye İstatistik Kurumu (2024) verileri incelendiğinde ise ilköğretim mezunu ve altında bulunan kişi sayısı %30-%40 arasında lise mezunu kişi sayısı ise

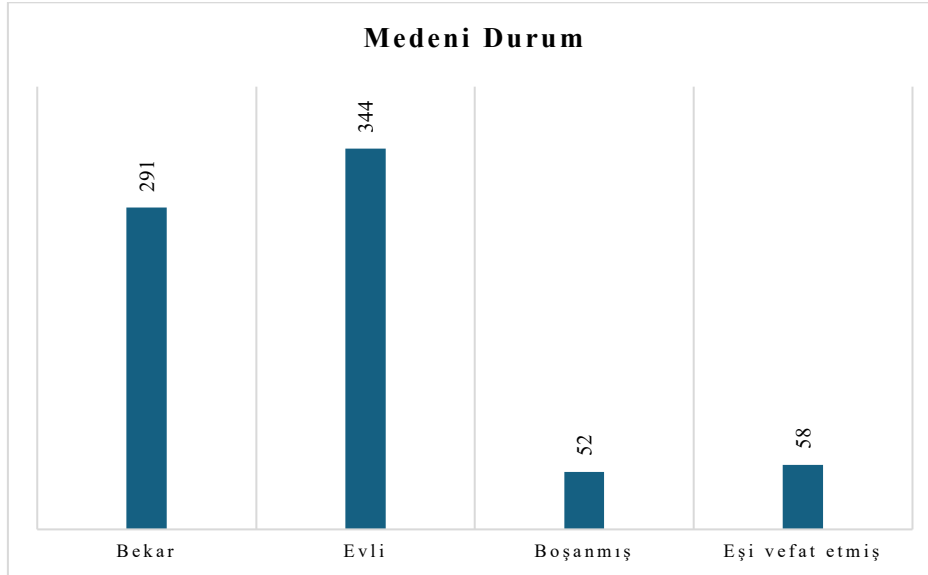
yaklaşık %20-%25 arasında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kişilerin eğitim seviyesi Adana ilindeki kişilerin eğitim seviyesine kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Şekil 5.4 Adana ili katılımcılarının eğitim durumuna göre dağılımı

5.5. Adana İli Saha Araştırması Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

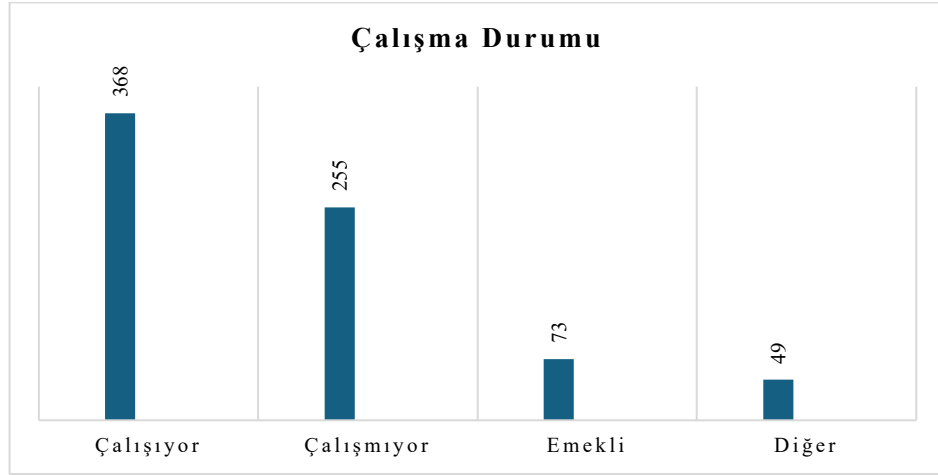
Şekil 5.5 incelendiğinde araştırmaya katılan örneklem büyük çoğunluğunu 344 kişi olan (%46.17) “evli” bireyler oluşturmaktadır. Katılımcılardan 291 kişi (%39.06) “bekar”, 52 kişi (%6.98) “boşanmış” ve 58 kişi (%7.78) “eşi vefat eden” bireylerden oluşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu 2024 verilerine göre 15 yaş ve üzeri bireylerin %60.6’sı evli, %28.7’si bekar bireylerden oluşmaktadır.

Şekil 5.5. Adana İli Katılımcılarının Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

5.6. Adana İli Saha Araştırması Katılımcılarının Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

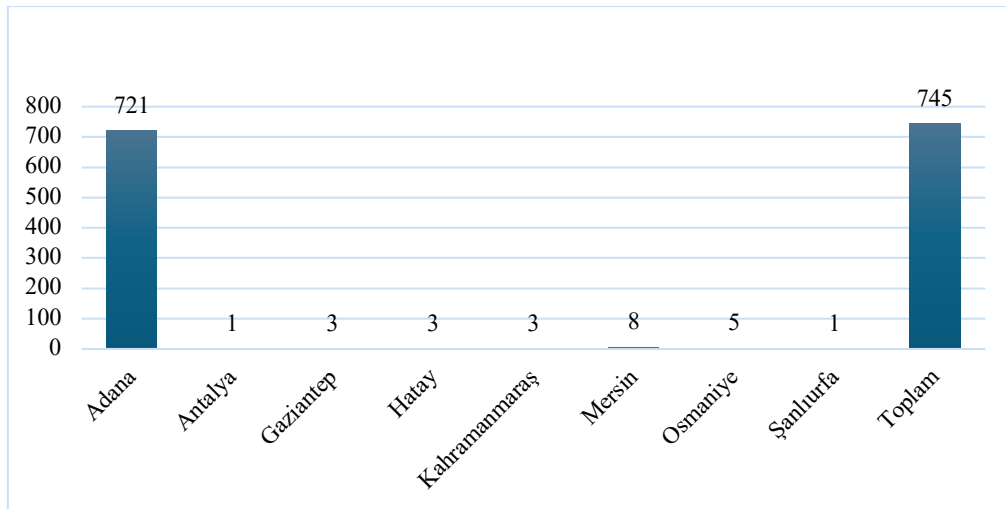
Şekil 5.6 incelendiğinde araştırma örnekleminin büyük çoğunluğunu 368 kişi (%49.4) ile çalışan grup oluşturmaktadır. Araştırmada 255 kişi (%34.2) çalışmıyor, 73 kişi (%9.8) emeklilerden oluşmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen bireyler 49 kişiden (%6.6) oluşmaktadır.

Şekil 5.6 Adana İli Katılımcılarının Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

5.7. Adana İli Saha Araştırması Katılımcıların Depremi Sırasında Bulunduğu Şehir Dağılımı

Saha çalışması sonucunda Adana ilinde 721 (%96.8) katılımcının Adana ilinde ve 24 (%3.2) katılımcının Adana dışında iken depremi deneyimledikleri bulunmuştur.

Şekil 5.7 Katılımcıların Depremi Deneyimlediği Şehirler

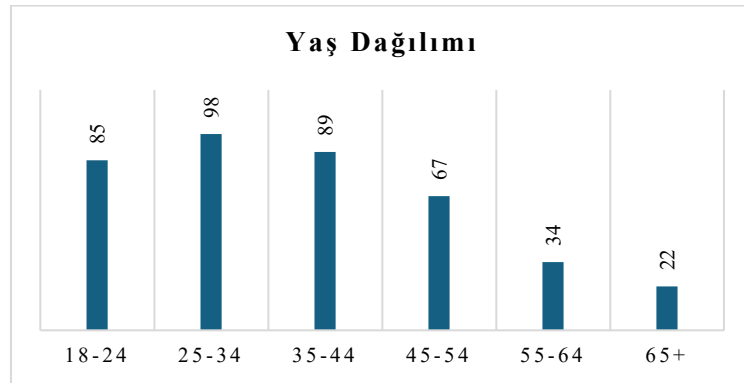
6.MALATYA İLİ SAHA ARAŞTIRMASI KATILIMCILARININ DEMOGRAFİK DAĞILIMLARI

6.1 Malatya İli Saha Araştırması Katılımcıların Yaş Dağılımı

2020 yılında Malatya nüfusu 808.692 olarak ölçülmüş ve erkek nüfusu 406.848 iken kadın nüfusu 401.844 olarak belirlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024). Şekil 6.1, katılımcıların yaşa göre dağılımını göstermektedir. Toplam 395 katılımcı bulunmaktadır ve yaş aralığı 18 ile 72 arasındadır. 18-24 yaş aralığında 85 kişi (%21.5), 25-34 yaş aralığında 98 kişi (%24.8), 35-44 yaş aralığında 89 kişi (%22.5), 45-54 yaş aralığında 67 kişi (%17), 55-64 yaş aralığında 34 kişi (%8.6), 65 yaş ve üzeri 22 kişi (%5.6) bulunmaktadır.

Tablo 6.1 Malatya İli Araştırma Katılımcıların Yaş Değişkeni

Yaş Aralığı	N	%
18-24	85	21.5
25-34	98	24.8
35-44	89	22.5
45-54	67	17
55-64	34	8.6
65+	22	5.6

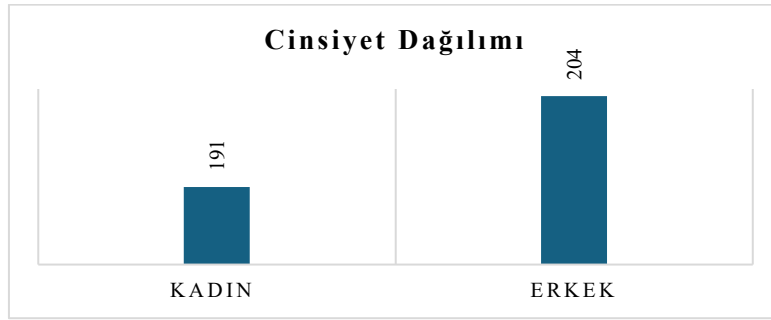
Şekil 6.1 Yaş Grupları Dağılımı

6.2 Malatya İli Saha Araştırması Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 31 Aralık 2024 tarihi itibarıyla, kadın nüfus 42 milyon 811 bin 834 kişi, erkek nüfus 42 milyon 853 bin 110 kişidir. Toplam nüfusun %49,98 ini kadınlar, %50,02'sini erkekler oluşturmaktadır. 2020 yılında Malatya nüfusu 808.692 olarak ölçülmüş ve erkek nüfusu 406.848 iken kadın nüfusu 401.844 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların 191 kadın (%48.4) ve 204 erkek katılımcıya (%51.6) ulaşılmıştır. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2024)

Tablo 6.2. Malatya İli Cinsiyet Değişkeni

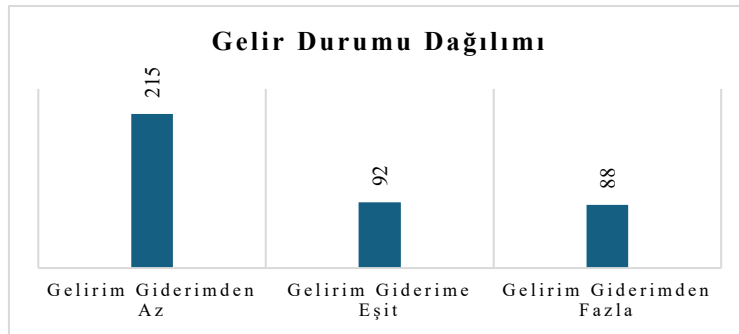
Cinsiyet	N	%
Kadın	191	48.4
Erkek	204	51.6

Şekil 6.2. Cinsiyet Dağılımı

6.3. Malatya İli Saha Araştırması Katılımcıların Gelir Durumu

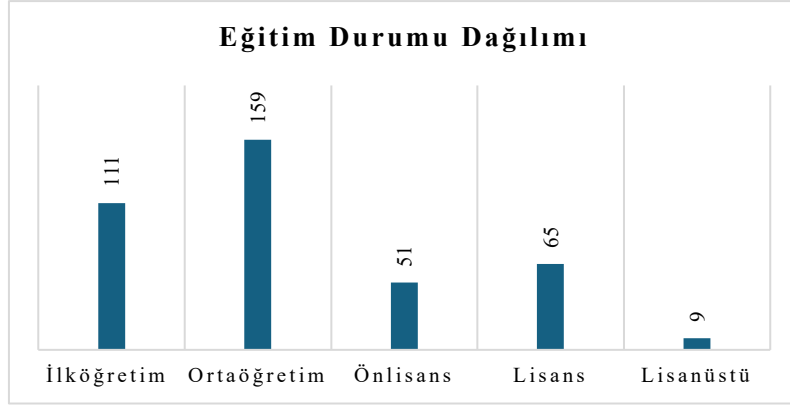
Şekil 6.4 incelendiğinde, katılımcıların %54,4'ünün (215 kişi) “Gelir giderden az” kategorisinde bulunduğu görülmektedir. Bu oran, gelir düzeyi dağılımı içerisindeki en yüksek frekansı oluşturmaktadır.

Şekil 6.4. Gelir Durumu Dağılımı

6.4. Malatya İli Saha Araştırması Katılımcıların Eğitim Durumu

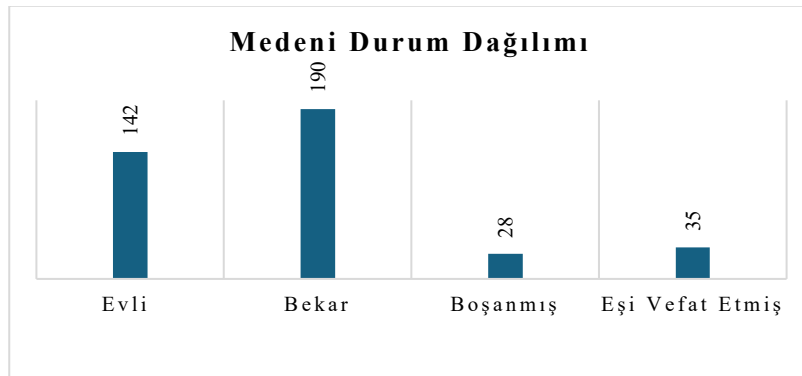
Şekil 6.3'te katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin bilgileri vermektedir. Katılımcılar eğitim seviyesinde “ilköğretim” 111 kişi (%28.1, “ortaöğretim” 159 kişi (%40.3), “lisans” 65 kişi (%16.5), “ön lisans” 51 kişi (%12.9), “lisansüstü” 9 kişi (%2.3) bulunmaktadır.

Şekil 6.3. Eğitim Durumu Dağılımı

6.5. Malatya İli Saha Araştırması Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

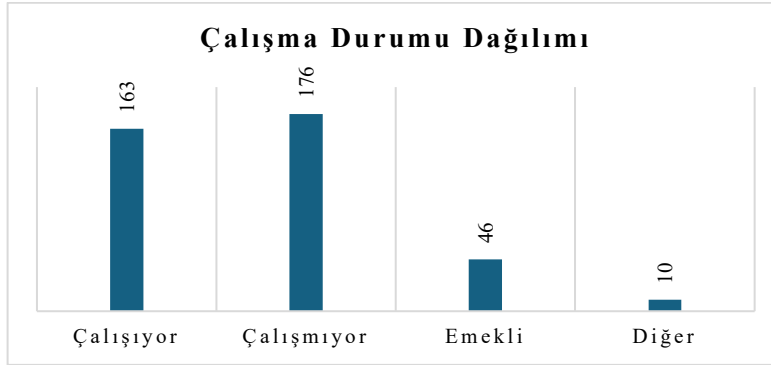
Şekil 6.6'da sunulan katılımcıların medeni durumlarına ilişkin veriler incelendiğinde, örneklem içerisinde “Bekar” grubunun sayısal olarak en yüksek yoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. 190 kişi (%48,1) ile temsil edilen bekar grubunu, 142 kişi (%36) ile “Evli” kategorisi takip etmektedir. Diğer medeni durum kategorileri değerlendirildiğinde ise dağılımın daha düşük seyrettiği tespit edilmiştir. “Eşi Vefat Etmiş” kategorisinde 35 katılımcı (%8,9) yer alırken, “Boşanmış” grubunun 28 kişi (%7,1) ile örneklem içerisindeki en düşük frekansa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu veriler ışığında, araştırmaya katılan grubun ana gövdesini bekar ve evli bireylerin oluşturduğu; boşanmış veya eşi vefat etmiş bireylerin temsiliyetinin ise diğer gruplara kıyasla daha sınırlı düzeyde kaldığı gözlemlenmektedir.

Şekil 6.5. Medeni Durum Dağılımı

6.6. Malatya İli Saha Araştırması Katılımcıların Çalışma Durumu

Şekil 6.5'te katılımcıların çalışma durumuna göre dağılımı incelendiğinde, en büyük grubu %44,6 (176 kişi) oranıyla “Çalışmıyor” kategorisindeki bireylerin oluşturduğu görülmektedir. Aktif olarak “Çalışıyor” olduğunu belirten katılımcılar ise %41,3 (163 kişi) ile örneklemin ikinci büyük çoğunluğunu teşkil etmektedir. “Emekli” grubunda yer alan katılımcılar %11,6 (46 kişi) oranında kalırken, “Diğer” statüsündeki bireyler %2,5 (10 kişi) ile en düşük temsiliyete sahiptir.

Şekil 6.6. Çalışma Durumu Dağılımı

Dört ilin il bazında demografik dağılımları karşılaştırıldığında, örneklemin genel olarak genç ve orta yaş gruplarından oluştuğu görülmektedir; Kahramanmaraş'ta 18-34 yaş grubu toplam örneklemin %56,5'ini oluştururken, bu oran Adana'da %51,2, Hatay'da %50,9 ve Malatya'da %46,3 düzeyindedir. Cinsiyet dağılımı illere göre belirgin farklılık göstermektedir: Hatay örnekleminde erkek katılımcılar açık ara çoğunlukta (64,6%), Kahramanmaraş'ta kadın katılımcılar (56,8%) baskındır; Adana ve Malatya ise nispeten dengeli bir cinsiyet dağılımı sergilemektedir. Bu farklılıkların, il düzeyindeki gerçek nüfus cinsiyet oranlarından (Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre yaklaşık %50-50) belirgin şekilde saptığı ve dolayısıyla örnekleme yönteminden kaynaklanan bir dengesizliğe işaret edebileceği değerlendirilmelidir.

Sosyoekonomik göstergeler açısından bakıldığında, tüm illerde katılımcıların önemli bir kısmının gelirinin giderini karşılamadığını bildirdiği görülmektedir; bu oran Malatya'da %54,4 ve Hatay'da %51,7 ile en yüksek düzeydedir, Adana'da ise %44,4'tür. Eğitim durumu bakımından Adana örnekleminin diğer illere kıyasla görece olarak daha yüksek eğitilmiş bir profil sergilemekte (lisans mezunu %27,1), buna karşın Kahramanmaraş ve Malatya örneklemlerinde ortaöğretim düzeyi baskın eğitim kategorisi olarak öne çıkmaktadır. Çalışma durumu açısından ise Malatya, "çalışmıyor" kategorisinin (%44,6) "çalışıyor" kategorisinden (%41,3) daha

yüksek olduğu tek il olarak dikkat çekmekte, bu durum bölgedeki deprem sonrası istihdam kaybının Malatya'da diğer illere kıyasla daha belirgin olabileceğine işaret etmektedir.

Medeni durum dağılımı incelendiğinde, Kahramanmaraş ve Adana'da evli bireylerin (sırasıyla %48,6 ve %46,17) çoğunlukta olduğu, buna karşılık Malatya'da bekar bireylerin (%48,1) en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Depremi deneyimlenen şehir dağılımı açısından, her ilde katılımcıların büyük çoğunluğunun depremi kendi ikamet ettikleri ilde yaşadığı (Adana %96,8, Kahramanmaraş'ta 267/295 kişi) tespit edilmiş, Hatay özelinde ise katılımcıların depremi ağırlıklı olarak Antakya (%80,7) ve Defne (%19,3) ilçelerinde deneyimlediği belirlenmiştir. Bu il bazlı farklılıklar, dört ilin gerek deprem şiddeti ve hasar düzeyi gerekse sosyoekonomik yapısı bakımından heterojen olduğunu ve psikososyal bulguların yorumlanmasında il düzeyinde ayrıştırılmış analizlerin önemini ortaya koymaktadır.

II. Araştırma Değişkenleri Kapsamında Bulgular

7. Saha Araştırması İllerinde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) Hukuk Okuryazarlığına İlişkin Genel Görünüm

Bireylerin haklarını bilme ve bu hakları talep edebilme kapasitesi olarak tanımlanan hukuk okuryazarlığı (Zariski, 2014; Freudenberg, 2016), yalnızca hukuki süreçlerin etkin yürütülmesi açısından değil, bireyin genel yaşam becerileri ve refahı açısından da önemli bir kaynak olarak görülmektedir (Wintersteiger, 2015). Hukuk okur yazarlığı, bireyin hak ve özgürlüklerini bilmesini ve kullanmasını sağlayan önemli bir beceridir (Faiz ve Avcı, 2018). Hukuk okuryazarlığın bir toplumda arttırılması, bireylerin hukuk ve adaletin gerekli olduğuna inanmaları, yasal haklarını bilmeleri, bu yasal hakları için hangi hukuki kanalı kullanmaları gerektiğini bilmesi, hukuksal anlamda yaşanacak uyumsuzlukların çözümü konusunda yükümlü kurum, kuruluş ve kişilerin kim olduğunu bilmeleri toplum düzenini koruma adına önemlidir. Hukuk okuryazarlığına sahip olmanın en önemli getirisi maliyetler ve kişinin duygusal sıkıntıya girmesi adına önemlidir. Yasalar konusunda bilgisizlik, davaya yol açabilir ve bu durum ilgili tüm taraflar için maliyetli olabilir. Daha fazla hukuk okuryazarlığına sahip olmak zamandan, paradan ve duygusal sıkıntıdan tasarruf sağlayacaktır (Freudenberg, 2016). Hukuk okuryazarlığı ile bireylere sadece hukuki bilgi ve becerilerin kazandırılması değil, bu becerilerin günlük yaşamla ilişkilendirilerek toplumsal düzenin geleceğini de teminat altına alma becerisini içerir.

Bireylerin iyilik hali ve hukuk okuryazarlığı arasındaki ilişkileri araştıran çalışmalar nadirdir. İyilik halinin ifade bulduğu yüksek düzey refah toplumu için demokratik ilke ve gelenekler üzerine inşa edilen hukuk bilinci ve hukuk kültürünün öncelikli olarak geliştirilmesinin önemine işaret eden az sayıda çalışma bulunmaktadır (Anugrah ve ark., 2023; Mintarsih ve Mahdami, 2020). Wintersteiger (2015) yaşam için hukuk, yasal ihtiyaçlar, hukuki yeterliliği ve toplumun hukuki yeterliliğini incelediği çalışmasında, hukuki açıdan bireyin yeterli olmasının hem bireyin kendisi hem de toplumun refahına katkıda bulunan bir yaşam becerisi olduğunu belirtmektedir.

Doğal afetler sonrası, fiziksel zararın ötesinde bireyler ayrıca, bu afetin travmatik etkisini hissedebilmekte, akut stres ve sonrasında da travma sonrası stres bozukluğu ve sonuç olarak iyilik halinin bozulması ile afetin sonuçları kendini göstermektedir (Korucu ve Özer-Kaya, 2023). Depremden hemen sonra bireylerin iyilik halinin sağlanabilmesi için öncelikle kişilerin güvenlik, barınma ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının belirlenmesi, karşılanması ve afet durumu ile baş edebilmek için psiko-sosyal hizmetlerin organize edilmesi iyileşme davranışı sağlamak adına önemlidir (Yıldız ve Akkoyun, 2023). Alanyazın, afet sonrası hukuki bilgilendirme ve hak farkındalığı çalışmalarının, mağdurların onurunun restorasyonu ve normal yaşama dönüş sürecinin hızlanması açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır (Harper, 2009).

Proje kapsamında Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde gerçekleştirilen anket çalışmasında kullanılan Hukuk Okuryazarlık Ölçeği, bireylerin hukuk okuryazarlık düzeyini ölçmek amacıyla Kara (2017; $\alpha = .81$) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Hukuka güven ($\alpha = .76$), Hukuku kullanma ($\alpha = .83$), Kurlsızlık ($\alpha = .72$), Hukuka ilgi ($\alpha = .72$), Hukuki Sorumluluk ($\alpha = .76$), Günlük hayat ile ilişkilendirme ($\alpha = .56$), Hukuki yaptırım ($\alpha = .62$) olmak üzere yedi boyut, 29 maddeden ve 5'li Likert tipi (1 kesinlikle katılmıyorum - 5 kesinlikle katılıyorum) şeklindedir. Hukuk okuryazarlık ölçeği “29-52,2” arası çok düşük, “52,3-75,4” arası düşük, “75,5-98,6” arası orta, “98,7-121,8” arası yüksek ve “121,9-145” arası çok yüksek olmak üzere beş düzeye ayrılmıştır. Proje kapsamında ölçek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. maddeler hukuka güven; 7 ve 8. maddeler hukuki sorumluluk; 9, 10, 11, 12, ve 13. maddeler hukuka ilgi; 14, 15 ve 16. maddeler hukuki yaptırım; 17, 18 ve 19. maddeler günlük hayat ile ilişkilendirme; 20, 21, 22, 23 ve 24. maddeler hukuku kullanma 25, 26, 27, 28 ve 29. maddeler kurlsızlık faktörleri olmak üzere toplam 29 maddeden oluştuğu görülmektedir. Katılımcılardan hukuk sistemi, vatandaşlık hakları ve

sorumluluklarına yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla yöneltilen 29 maddeye verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir. Toplam 1844 katılımcı üzerinden elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları olmak üzere betimsel analizi Tablo 7.1’de sunulmuştur.

Katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde, *“Bireyler arasında çıkan uyuşmazlıkların hukuk ile çözülebileceğini sanmıyorum”* (Madde 2) ifadesine katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%14.5 "Kesinlikle Katılmıyorum", %23.3 "Katılmıyorum") itiraz etmesi, bireylerin çözüm merci olarak hukuk sistemini gördüklerine işaret etmektedir. Vatandaşlık görevleri ile ilgili maddelerde yüksek düzeyde toplumsal bilinç gözlemlenmiştir. Özellikle *“Vergi vermek bana anlamsız geliyor”* (Madde 7) ifadesine (%21.2 Kesinlikle Katılmıyorum %25.7 Katılmıyorum) yanıtları verilmiştir. Ayrıca *“Seçimlerde oy kullanmanın önemli olduğunu düşünüyorum”* (Madde 8) ve tüketici haklarını kullanmaya (fiş/fatura alma vb.) yönelik maddelere verilen "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtlarının yoğunluğu, katılımcıların yasal sorumluluklarının bilincinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bireysel etik ve kurallara uyum konusunda (örneğin kopya çekme, yalan söyleme veya haksız çıkar sağlama gibi durumlar), katılımcılar ağırlıklı olarak kural dışı davranışları reddetme eğilimi göstermiştir. *“Bir olayda haksız olsam dahi kendi çıkarıma göre hareket ederim”* (Madde 28) veya *“Kendimi haklı göstermek için yalan söylerim”* (Madde 29) gibi ifadelere "Kesinlikle Katılmıyorum" yanıtlarının yoğunluğu, dürüstlük ve adalet ilkelerinin önceliklendirildiğini göstermektedir. Hukuki süreçlere ilgi ve bilgi düzeyi ile ilgili maddelerde *“Yasa tasarısı görüşmeleri ilgimi çeker”* (Madde 9), *“Hukuk ile ilgili konuları dinlemekten hoşlanmıyorum”* (Madde 10), *“Hukuki terimlerin anlamlarını öğrenmeyi severim”* (Madde 13) maddelerine verilen yanıtlar katılımcıların tutumlarının daha dengeli bir dağılım sergilediğini göstermektedir. Hukuk terimlerini öğrenme isteği veya yasa tasarısı görüşmelerine duyulan ilgi, genel güven düzeyine kıyasla daha değişkenlik göstermekle birlikte, *“Hukuk eğitiminin eğitimin her kademesinde yer alması gerektiğini düşünüyorum”* (Madde 11) görüşü katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından desteklenmiştir.

Tablo 7.1 Hukuk Okuryazarlığına İlişkin Ölçek Maddelerine Verilen Yanıtlar

No		Kesinlikle Katılmıyorum (N)	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (N)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım (N)	Kararsızım (%)	Katılıyorum (N)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (N)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
1	Bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin hukuk ile koruma altına alındığına inanırım.	681	36.9	354	19.2	214	11.6	450	24.4	145	7.9
2	Bireyler arasında çıkan uyuşmazlıkların hukuk ile çözülebileceğini <u>sanmıyorum</u> .	267	14.5	430	23.3	212	11.5	372	20.2	563	30.5
3	Hukuk kurallarının toplumsal düzeni sağladığına inanırım.	476	25.8	326	17.7	303	16.4	546	29.6	192	10.4
4	Hukuk sadece güçlünün yanında olan bir sistemdir.	202	11	307	16.6	409	22.2	382	20.7	544	29.5
5	Hukukun var olması benim için güven vericidir.	299	16.2	260	14.1	548	29.7	466	25.3	271	14.7
6	Toplum içerisinde farklı gruplar arasındaki sosyal dengenin hukuk ile sağlanabileceğini düşünüyorum.	309	16.8	376	20.4	448	24.3	518	28.1	193	10.5
7	Vergi vermek bana anlamsız geliyor.	391	21.2	473	25.7	417	22.6	344	18.7	219	11.9
8	Seçimlerde oy kullanmanın önemli olduğunu düşünüyorum.	153	8.3	188	10.2	348	18.9	569	30.9	586	31.8
9	Yasa tasarısı görüşmeleri ilgimi çeker.	246	13.3	268	14.5	442	24	511	27.7	377	20.4
10	Hukuk ile ilgili konuları dinlemekten <u>hoşlanmıyorum</u> .	542	29.4	440	23.9	393	21.3	265	14.4	204	11.1
11	Hukuk eğitiminin, eğitimin her kademesinde yer alması gerektiğini düşünüyorum.	116	6.3	143	7.8	332	18	557	30.2	696	37.7
12	Sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri dikkatimi çeker.	197	10.7	213	11.6	369	20	598	32.4	467	25.3
13	Hukuki terimlerinin anlamlarını öğrenmeyi severim.	240	13	192	10.4	359	19.5	593	32.2	460	24.9
14	Hukukun suç oranlarının azalmasında etkili olduğunu düşünüyorum.	323	17.5	330	17.9	461	25	496	26.9	234	12.7
15	Hukuki bir süreçte aleyhime karar verilse bile hukuk kararına saygı duyarım.	213	11.6	291	15.8	446	24.2	572	31	322	17.5
16	Hukukun, devletin yaptırımlarını belirlemede etkili olduğunu düşünüyorum.	393	21.3	293	15.9	490	26.6	471	25.5	197	10.7
17	Her alışverişte fiş/fatura alırım.	326	17.7	299	16.2	313	17	600	32.5	306	16.6
18	Son kullanma tarihi geçmiş bir ürün aldığımda markete gidip iade ederim.	272	14.8	265	14.4	285	15.5	591	32	431	23.4
19	Telif hakkı saklı olan ürünlerin taklitlerini alabilirim.	401	21.7	421	22.8	414	22.5	354	19.2	254	13.8
20	Gerekli gördüğüm zamanlarda boykotlara katılırım.	291	15.8	278	15.1	323	17.5	569	30.9	383	20.8

21	Haklarımı savunmak için gösteri yapabilirim.	455	24.7	315	17.1	359	19.5	431	23.4	283	15.3
22	Yasal bir sorun gördüğümde basın aracılığıyla kamuoyu oluşturunurum.	490	26.6	385	20.9	439	23.8	346	18.8	184	10
23	Gerekli gördüğüm durumlarda problemin çözümü için imza kampanyası başlatırım.	491	26.6	344	18.7	438	23.8	366	19.8	205	11.1
24	Hak ve sorumluluklarının ne olduğunu bilmek insan yaşamına yarar sağlar.	165	8.9	126	6.8	291	15.8	551	29.9	711	38.6
25	Diğer bireylerin özgürlük alanlarına müdahale edebilirim.	881	47.8	450	24.4	252	13.7	172	9.3	89	4.8
26	Çalışmadığım bir dersin sınavında kopya çekebilirim.	816	44.3	392	21.3	262	14.2	222	12	152	8.2
27	Hakkımı yasal yollardan aramak yerine kendim çözmeyi tercih ederim.	784	42.5	444	24.1	291	15.8	208	11.3	117	6.3
28	Bir olayda haksız olsam dahi kendi çıkarıma göre hareket ederim.	971	52.7	456	24.7	188	10.2	159	8.6	70	3.8
29	Kendimi haklı göstermek için yalan söylerim.	1075	58.3	380	20.6	133	7.2	122	6.6	134	7.3

8. Araştırma İllerinde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) Psikolojik İyilik Haline İlişkin Genel Görünüm

Sağlıklı olma durumu, fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlık olarak boyutlandırılabilir (Huber ve ark., 2011). Zihinsel sağlık Antonovsky'nin (1984), önerdiği üzere anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık boyutlarından oluşan bireyin zihinsel anlamda bütünlük hissi olarak tanımlanabilir. Sağlık, fiziksel ve zihinsel sağlığın ötesinde sosyal anlamda da tanımlanabilir; insanların potansiyellerini ve yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesi, hayatlarını bir dereceye kadar bağımsızlıkla yönetebilme yeteneği ve iş dahil sosyal aktivitelere katılabilme yeteneği, çevresel zorluklarla mücadele edebilme sosyal sağlık olarak tanımlanmaktadır (Huber ve ark., 2011).

Dünya Sağlık Örgütüne (WHO, 2026) göre sağlık sadece hastalık ya da bir sakatlığın olmayışı değildir. Sağlıklı olma durumu aynı zamanda fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan tam bir iyilik halidir. Yangın, sel, kasırga ya da deprem gibi doğal afetler yıkıcı sonuçları itibarıyla insanın fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlığını bozmaktadır. Bu çalışmada bireylerin deprem sonrasında psiko-sosyal iyilik haline odaklanılacak ve deprem sonrası bireylerin psikolojik ve sosyal iyilik hali araştırılmıştır.

Proje kapsamında Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde gerçekleştirilen anket çalışmasında, bireylerin özgüven, kişilerarası ilişkiler ve iyimserlik gibi alanlarda algıladıkları iyilik halini değerlendirmek amacıyla Diener ve ark. (2010; $\alpha = .87$) tarafından geliştirilen ve Telef (2013; $\alpha = .86$) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 8 maddelik, 7'li Likert tipi (1 kesinlikle katılmıyorum- 7 kesinlikle katılıyorum) derecelendirilen ölçek kullanılmıştır. Katılımcıların psikolojik iyi oluş düzeylerini, yaşam amaçlarını ve sosyal ilişkilerini değerlendirmek amacıyla yöneltilecek ifadelerle verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları Tablo 8.1' de incelenmiştir. Analiz sonuçları, katılımcıların mevcut ruh hali ve yaşam tatminine dair belirgin eğilimleri ortaya koymaktadır.

“Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürüyorum” (Madde 1) ifadesine yönelik Katılımcıların %30.1'i (n=555) bu ifadeye “Biraz Katılıyorum” düzeyinde görüş bildirmiştir. “Kesinlikle Katılıyorum” diyenlerin oranı %6.6 (n = 121) iken “Kesinlikle Katılmıyorum” diyenlerin oranı %9.3 (n=171) olarak saptanmıştır. Pozitif yönlü görüş bildirenlerin toplam oranı %56.4'tür.

“Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir” (Madde 2) ifadesine yönelik en yüksek yığılma %31.2 (n = 575) ile “Biraz Katılıyorum” seçeneğinde görülmektedir. “Katılıyorum” diyenler %28.9 (n = 532) düzeyindeyken, negatif yönlü en uç görüş olan “Kesinlikle Katılmıyorum” oranı %3.4 (n = 62) ile sınırlı kalmıştır.

“Günlük aktivitelere bağlı ve ilgilimdir” (Madde 3) maddesine verilen yanıtlar incelendiğinde Katılımcıların %30.6'sı (n = 564) “Biraz Katılıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. “Katılıyorum” (%27.1) ve “Kesinlikle Katılıyorum” (%9.7) oranları eklendiğinde, katılımcıların çoğunluğunun günlük aktivitelere ilgi düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir.

“Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum” (Madde 4) ifadesine verilen yanıtlar incelendiğinde “Katılıyorum” düzeyinde destek verenlerin oranı %32.6 (n = 602) ile en yüksek frekansa sahiptir. “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını veren katılımcıların oranı %23.3 (n = 429) olup, bu oran ölçekteki diğer maddeler arasındaki en yüksek "kesinlikle katılıyorum" değerlerinden biridir.

“Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim” (Madde 5) ifadesine verilen yanıtlarda Katılımcıların %31'i (n=572) “Biraz Katılıyorum”, %28.1'i (n=518) ise “Katılıyorum” yönünde görüş belirtmiştir. Öz-yeterlik algısına işaret eden bu maddede “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde cevap veren katılımcıların oranı %2.6 (n = 48) ile oldukça düşüktür.

“Ben iyi bir insan olarak iyi bir hayat yaşıyorum.” (Madde 6) ifadesi incelendiğinde katılımcıların %23.9'unun (n = 441) “Biraz Katılıyorum”, %22'sinin (n = 405) ise

“Katılıyorum” şeklinde yanıt verdiği görülmektedir. “Kararsızım” diyenlerin oranı %14.1 (n = 260) iken toplam negatif görüş oranı %29.1’dir.

“Geleceğim hakkında iyimserim” (Madde 7) ifadesine yönelik görüşler diğer maddelere göre daha heterojen bir dağılım sergilemektedir. En yüksek oran %20 (n = 369) ile “Biraz Katılıyorum” seçeneğindedir. “Kesinlikle Katılmıyorum” (%12.2) ve “Katılmıyorum” (%11.4) oranlarının toplamı %23.6’ya ulaşmaktadır.

“İnsanlar bana saygı duyar” (Madde 8) ifadelerinde de Katılımcıların %31.7’si (n = 585) bu ifadeye “Katılıyorum”, %23.9’u (n = 440) “Biraz Katılıyorum” ve %19.6’sı (n = 361) “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermiştir. Sosyal saygınlık algısına yönelik bu maddede, olumlu görüş bildirenlerin toplam oranı %75.2’dir.

Tablo 8.1. Psikolojik İyi Hali Ölçek Maddeleri Katılımcı Sayı ve Yüzdelikler

No		Kesinlikle Katılmıyorum (N-%)	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (N)	Katılmıyorum (%)	Biraz Katılmıyorum (N)	Biraz Katılmıyorum (%)	Kararsızım (N)	Kararsızım (%)	Biraz Katılıyorum (N)	Biraz Katılıyorum (%)	Katılıyorum (N)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (N)	Kesinlikle Katılıyorum (%)
1	Amaçlı ve anlamlı bir yaşam sürüyorum.	171	9.3	230	12.5	207	11.2	196	10.6	555	30.1	364	19.7	121	6.6
2	Sosyal ilişkilerim destekleyici ve tatmin edicidir.	62	3.4	127	6.9	178	9.7	190	10.3	575	31.2	532	28.9	180	9.8
3	Günlük aktivitelerime bağlı ve ilgiliyimdir.	81	4.4	107	5.8	205	11.1	210	11.4	564	30.6	499	27.1	178	9.7
4	Başkalarının mutlu ve iyi olmasına aktif olarak katkıda bulunurum.	47	2.5	72	3.9	114	6.2	155	8.4	425	23.0	602	32.6	429	23.3
5	Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.	48	2.6	83	4.5	176	9.5	186	10.1	572	31	518	28.1	261	14.2
6	Ben iyi bir insan olarak iyi bir hayat yaşıyorum.	135	7.3	171	9.3	230	12.5	260	14.1	441	23.9	405	22	202	11
7	Geleceğim hakkında iyimserim.	225	12.2	211	11.4	212	11.5	280	15.2	369	20	350	19	197	10.7
8	İnsanlar bana saygı duyar.	65	3.5	75	4.1	106	5.7	212	11.5	440	23.9	585	31.7	361	19.6

9. Araştırma İllerinde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) Depremi Deneyimleme Düzeyine İlişkin Genel Görünüm

Bu bölümde, katılımcıların depremden etkilenme, hasar görme ve kayıp yaşama düzeylerini ölçmek amacıyla yöneltilen 5 maddeye verdikleri yanıtların frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir. Yanıtlar, "1 (Hiç deneyimlemedim)" ile "5 (Çok deneyimledim)" arasında değişen 5'li bir derecelendirme ölçeği üzerinden analiz edilmiştir.

Katılımcıların çevresel hasardan etkilenme düzeyleri incelendiğinde, %31.3'lük (n = 578) bir kesimin bu durumu en yüksek şiddette ("Çok deneyimledim") raporladığı görülmektedir. "Hiç deneyimlemedim" diyenlerin oranı %24.2 (n=446) seviyesindedir. Ölçeğin genelinde en yüksek "tam deneyim" frekansı bu maddede kaydedilmiş olup, örneklemin önemli bir kısmının depremin fiziksel yıkımına doğrudan tanıklık ettiği söylenebilir. "*Depremi meydana geldiği yerde oluşan hasardan etkilendim*" (Madde 1)

"*İkametgahım hasar aldı*" (Madde 2) ifadesine katılımcıların %35.8'i (n = 661) herhangi bir hasar deneyimlemediğini belirtmiştir. Buna karşın, %27.4'lük (n = 505) bir grup ikametgahının ciddi düzeyde hasar aldığını ifade etmiştir. Bu bulgu, örneklemin yaklaşık üçte birinin barınma güvenliği ve mülkiyet kaybı gibi temel yaşam stresörlerine maruz kaldığına işaret etmektedir.

"*Deprem sonucu yaralandım*" (Madde 3) ifadesi ölçekteki en düşük deneyim oranına sahip maddedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%72.6, n = 1339) deprem esnasında veya sonrasında fiziksel bir yaralanma yaşamadığını beyan etmiştir. "Çok deneyimledim" düzeyinde yaralanma rapor edenlerin oranı %4.7 (n = 86) ile sınırlı kalmıştır.

"*Bir/Birden fazla aile üyem/yakın arkadaşım yaralandı*" (Madde 4) ifadesine bakıldığında katılımcıların %18.6'sının (n = 343) yakınlarının yaralanmasına en üst düzeyde tanıklık ettiği görülmektedir. "Hiç deneyimlemedim" diyenlerin oranı %42.8 (n = 790) olsa da örneklemin yarısından fazlasının (%57.2) sosyal ağlarında en az bir yaralanma vakası tecrübe ettiği saptanmıştır.

"*Ölenler arasında bir aile üyem/yakın arkadaşım vardı*" (Madde 5) ifadesine bakıldığında katılımcıların %23.8'i (n = 439) en yüksek düzeyde kayıp yaşadığını "Çok deneyimledim" belirtmiştir. Hiç kayıp yaşamayanların oranı %43 (n = 792) iken, katılımcıların toplamda %57'sinin en az bir yakını kaybetmiş veya ölüm olayından etkilendiği görülmektedir.

Tablo 9.1. Depremi Deneyimleme Düzeyi Katılımcı Sayı ve Yüzdelikler

No		Hiç deneyimledim (N)	Hiç deneyimledim (%)	2 (N)	2 (%)	3 (N)	3 (%)	4 (N)	4 (%)	Çok deneyimledim (N)	Çok deneyimledim (%)
1	Depremi meydana geldiği yerde oluşan hasardan etkilendim.	446	24.2	288	15.6	248	13.4	284	15.4	578	31.3
2	İkametgahım hasar aldı.	661	35.8	289	15.7	183	9.9	206	11.2	505	27.4
3	Deprem sonucu yaralandım	1339	72.6	225	12.2	119	6.5	75	4.1	86	4.7
4	Bir/Birden fazla aile üyem/ yakın arkadaşım yaralandı.	790	42.8	275	14.9	208	11.3	228	12.4	343	18.6
5	Ölenler arasında bir aile üyem/ yakın arkadaşım vardı.	792	43	262	14.2	172	9.3	179	9.7	439	23.8

10. Araştırma İllerinde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) Elde edilen veriler ve Hipotezler Doğrultusunda Yapılan Analiz Bulguları

10.1. İşlem

Araştırmanın uygulama aşamasına geçilmeden önce proje önerisinin yürütücüsü tarafından İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra Malatya ilinde veri toplayabilmek amacıyla Malatya Valiliğinden ölçeklerin sahada kullanımları için izin alınmıştır. Verilerin Ağustos 2025-Kasım 2025 tarihleri arasında toplanmıştır. Katılımcılara il genelinde sivil toplum örgütleri, dernekler, toplum merkezi gibi yerler ve mahalle muhtarları aracılığı ile kolayda ve kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Ulaşılan her katılımcıya uygulanacak olan anket formunda yer alan ölçekler araştırma grubundaki bursiyerler tarafından amaç, hedef ve uygulama süresi bilgilerini sunan “Bilgilendirilmiş Onam Formu okunmuştur. Araştırmaya katılımın gönüllülük esasına göre olduğu, katılımcının istediği herhangi bir anda herhangi bir yaptırım ile karşılaşmadan araştırmayı terk edebileceği ifade edilmiştir. Araştırmada katılımcıların kimliklerini açığa çıkaracak herhangi bir bilgi talep edilmemiş ve onlardan elde edilen veriler anonim olarak sadece bilimsel çalışma kapsamında kullanılacağı bildirilmiştir. Ölçeklerin bir katılımcıya uygulama süresi 10-15 dakika sürmüştür.

10.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak amacıyla Hukuk Okuryazarlığı Ölçeği, Psikososyal İyilik Hali Ölçeği ve demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Hukuk Okuryazarlığı Ölçeği: Kara (2017) tarafından geliştirilen ölçek 29 madde ve 7 faktörden (hukuka güven, hukuku kullanma, kuralsızlık, hukuka ilgi, hukuki sorumluluk, günlük hayat ile ilişkilendirme ve hukuki yaptırım) oluşmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerden örnekler şu şekilde sıralanabilir: “*Hukuk kurallarının toplumsal düzeni sağladığına inanırım.*”, “*Hukukun var olması benim için güven vericidir.*” ve “*Hukuki bir süreçte aleyhime karar verilse bile hukuk kararına saygı duyarım.*”. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5’li Likert tipi (1 kesinlikle katılmıyorum - 5 kesinlikle katılıyorum) bir derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan hukuk okuryazarlığının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek hem toplam puan üzerinden hem de faktör bazında değerlendirilebilmektedir. Kara (2017) çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık katsayısını sırasıyla tüm alt boyutlar ile (.81), hukuka güven (.76), hukuku kullanma (.83), kuralsızlık (.72), hukuka ilgi (.72), hukuki sorumluluk (.76), günlük hayat ile ilişkilendirme (.56) ve hukuki yaptırım (.62). Hukuka güven (1, 2, 3, 4, 5 ve 6. Maddeler; $\alpha = .65$); hukuki sorumluluk (7 ve 8. Maddeler, $\alpha = .62$); hukuka ilgi (9, 10, 11, 12, ve 13. Madde; $\alpha = .78$); hukuki yaptırım (14, 15 ve 16. Madde; $\alpha = .60$); günlük hayat ile ilişkilendirme (17, 18 ve 19. Madde; $\alpha = .50$); hukuku kullanma (20, 21, 22, 23 ve 24. Madde; $\alpha = .71$); kuralsızlık (25, 26, 27, 28 ve 29. Madde; $\alpha = .83$). Saha çalışması verilerine göre kullanılan ölçeğin tüm alt boyutlar için iç tutarlılık katsayısı .79’dur.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Diener ve ark. (2010) tarafından geliştirilen ölçek, Telef (2013) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçek 8 maddeden oluşmaktadır. Ölçek bireylerin özgüven, kişilerarası ilişkiler ve iyimserlik gibi alanlarda algıladıkları iyilik halini değerlendirmektedir. Ölçekte bulunan maddelerden örnekler şu şekilde sıralanabilir: “*Amaçlı ve anlamlı bir hayat sürüyorum.*”, “*Sosyal ilişkilerim destekleyici ve ödüllendiricidir.*” ve “*Günlük aktivitelerime ilgi duyuyorum.*” Ölçeğin değerlendirilmesinde 7’li Likert tipi (1 kesinlikle katılmıyorum – 7 kesinlikle katılıyorum) bir derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puan psikososyal iyilik halinin yüksek olduğunu göstermektedir. Telef (2013) ölçeğin iç tutarlılık katsayısını .80 ve test-tekrar test güvenirlik katsayısının ise .86 olarak saptamıştır. Saha çalışması verilerine göre kullanılan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .85 olarak gözlenmiştir.

Depremi Deneyimleme Ölçeği: Katılımcıların depremi bulundukları yerde ne derece deneyimlediklerini belirlemek amacıyla Nolen-Hoeksema ve Morrow (1991; $\alpha=.81$) tarafından yapılan çalışmada kullanılan maddelerden faydalanılarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Ölçek, 5'li Likert tipi olup, 1 (Hiç deneyimlemedim) ile 5 (Çok Fazla Deneyimledim) arasında değişen bir ölçektir. Ölçek maddeleri: “Depremi meydana geldiği yerde oluşan hasardan etkilendim”, “İkametgahım hasar aldı.”, “Deprem sonucu yaralandım”, “Bir aile üyem/ yakın arkadaşım yaralandı”, “Ölenler arasında bir aile üyem/ yakın arkadaşım vardı.” şeklindedir.

Demografik Bilgi Formu: Yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi bilgilerini almak amacıyla oluşturulmuş form araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

10.3. Bulgular

Bu bölümde araştırmanın temel değişkenlerine (hukuk okuryazarlığı ve alt boyutları, psikolojik iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyi) ilişkin betimleyici istatistik bulguları sunulmaktadır. Öncelikle Tablo 10.3.1'de genel örnekleme (N=1844) ait değişkenlerin minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerleri verilmiş; ardından Tablo 10.3.2, 10.3.3, 10.3.4 ve 10.3.5'te sırasıyla Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde toplanan verilere ilişkin betimleyici istatistikler ayrı ayrı sunulmuştur. Bu tablolar aracılığıyla hem araştırmanın genelinde hem de il bazında hukuk okuryazarlığı, psikolojik iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyi değişkenlerinin dağılımsal özellikleri karşılaştırmalı olarak incelenebilmektedir. Aşağıda öncelikle genel veri (N = 1844) ve sonrasında il bazından betimleyici istatistik bulgularına yer verilmektedir.

Tablo 10.3.1. Betimleyici İstatistikler Genel Veriye İlişkin (Adana, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya)

Değişkenler	Min	Max	$\bar{X}$	s.s.
1. Hukuk Okuryazarlığı	1.66	4.76	3.31	.50
2. Hukuka Güven	1.00	5.00	2.91	.82
3. Hukuki Sorumluluk	1.00	5.00	3.47	.95
4. Hukuka İlgi	1.00	5.00	3.51	.93
5. Hukuki Yaptırım	1.00	5.00	3.05	.95
6. Günlük Hayat İlişkilendirme	1.00	5.00	3.23	.96
7. Hukuku Kullanma	1.00	5.00	3.06	.91
8. Kuralsızlık	1.00	5.00	3.99	.95
9. İyilik Hali	1.00	7.00	4.77	1.2
10. Depremi Deneyimleme	1.00	5.00	2.51	1.2

N= 1844; Hukuk okuryazarlığı ters puanlanan maddeler: 2,7,10,19,25,26,27,28,29

Tablo 10.3.2. Betimleyici Analiz Bulguları (Adana İli)

Değişkenler	Min	Max	$\bar{X}$	s.s.
1. Hukuk Okuryazarlığı			3.34	.46
2. İyilik Hali	1.00	7.00	4.74	1.06
3. Depremi Deneyimleme	1.00	5.00	1.62	.80

Hukuk okuryazarlığı ters puanlanan maddeler: 2,7,10,19,25,26,27,28,29

10.3.3. Betimleyici Analiz Bulguları (Hatay ili)

Değişkenler	Min	Max	$\bar{X}$	s.s.
1. Hukuk Okuryazarlığı			3.25	.54
2. İyilik Hali	1.00	7.00	4.78	1.36
3. Depremi Deneyimleme	1.00	5.00	3.19	1.09

10.3.4 Betimleyici Analiz Bulguları (Kahramanmaraş İli)

Değişkenler	Min	Max	$\bar{X}$	s.s.
1. Hukuk Okuryazarlığı			3.25	.53
2. İyilik Hali	1.00	7.00	4.64	1.27
3. Depremi Deneyimleme	1.00	5.00	3.00	1.01

10.3.5. Betimleyici Analiz Bulguları (Malatya ili)

Değişkenler	Min	Max	$\bar{X}$	s.s.
1. Hukuk Okuryazarlığı			3.42	.47
2. İyilik Hali	1.00	7.00	4.99	1.18
3. Depremi Deneyimleme	1.00	5.00	3.17	.98

Betimsel analiz bulgularına ilişkin tablolar incelendiğinde, hukuk okuryazarlığı düzeyinin genel örnekleme orta-üstü bir düzeyde olduğu ($\bar{X} = 3.31$, 5 üzerinden) ve il bazında en yüksek Malatya'da ($\bar{X} = 3.42$), en düşük ise Hatay ve Kahramanmaraş'ta ($\bar{X} = 3.25$) gözlemlendiği görülmektedir. Psikolojik iyilik hali açısından da benzer bir örüntü dikkat çekmektedir: Malatya, hem en yüksek hukuk okuryazarlığı ortalamasına ($\bar{X} = 3.42$) hem de en yüksek iyilik hali ortalamasına ($\bar{X} = 4.99$, 7 üzerinden) sahip il olarak öne çıkarken, Kahramanmaraş en düşük iyilik hali ortalamasını ($\bar{X} = 4.64$) göstermektedir. Bu durum, il

düzeyindeki betimleyici görünümün genel örnekleme ortaya konan hukuk okuryazarlığı-iyilik hali pozitif ilişkisiyle tutarlı bir örüntü sergilediğine işaret etmektedir.

Depremi deneyimleme düzeyi açısından ise beklendiği üzere Adana en düşük ortalama ($\bar{X} = 1.62$), Hatay ise en yüksek ortalama ($\bar{X} = 3.19$) sahiptir; bu bulgu, illerin depremden etkilenme derecesindeki bilinen farklılıkları doğrulamaktadır. Ancak dikkat çekici biçimde, depremi en yoğun deneyimleyen il olan Hatay'ın iyilik hali ortalaması ($\bar{X} = 4.78$) düşük değil, genel örneklem ortalamasına ($\bar{X} = 4.77$) yakın düzeyde kalmaktadır; buna karşılık depremi Hatay'a kıyasla daha düşük düzeyde deneyimleyen Kahramanmaraş'ın iyilik hali ortalaması daha düşüktür ($\bar{X} = 4.64$). Bu örüntü, depremi deneyimleme düzeyi ile iyilik hali arasında il bazında da doğrudan ve tutarlı bir ilişkinin görünmediğine işaret etmekte olup, ilerleyen bölümlerde yer verilen korelasyon ve regresyon analizlerinde bu değişkenler arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı biçimde sınanacağı görülecektir.

10.4. Çalışmanın Hipotezleri doğrultusunda yapılan analizler

10.4.1. Hukuk okuryazarlık ve alt boyutları ile depremi deneyimleme ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkilere ilişkin hipotezler

H.1. Hukuk okuryazarlık toplam puanı ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

1. H1a: Hukuka güven ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
2. H1b: Hukuku kullanma ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
3. H1c: Kuralsızlık ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
4. H1d: Hukuka ilgi ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
5. H1e: Hukuki sorumluluk ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
6. H1f: Günlük hayat ile ilişkilendirme ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
7. H1g: Hukuki yaptırım ile psikolojik iyilik hali arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

10.4.1.1. Değişkenler Korelasyon Tablosu

10.6. Hukuk okuryazarlığı, alt boyutları, iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyine ait korelasyon tablosu

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Hukuk Okuryazarlığı	-									
2. Hukuka Güven	.69**	-								
3. Hukuki Sorumluluk	.57**	.42**	-							
4. Hukuka İlgi	.69**	.29**	.36**	-						
5. Hukuki Yaptırım	.54**	.51**	.30**	.20**	-					
6. Günlük Hayat ile İlişkilendirme	.35**	.14**	.07**	.06*	.22**	-				
7. Hukuku Kullanma	.43**	.10**	.05*	.23**	.05*	.09**	-			
8. Kuralsızlık	.49**	.13**	.27**	.30**	.03	.03	-.10**	-		
9. İyilik Hali	.25**	.23**	.14**	.11**	.23**	.15**	.11**	.03	-	
10. Depremi Deneyimleme	-.08**	-.07**	-.09**	-.06*	-.00	.17**	.09**	-.27**	-.01	-

** $p < .01$, * $p < .05$ $N = 1844$

Tablo incelendiğinde, Hukuk Okuryazarlığı değişkeninin araştırmanın diğer temel hukuki yapılarıyla pozitif yönde ve anlamlı ($p < .01$) ilişkiler kurduğu görülmektedir. En güçlü ilişki Hukuka Güven ($r = .69$) ve Hukuka İlgi ($r = .69$) ile tespit edilmiştir. Bu bulgu, bireylerin hukuk sistemi hakkındaki bilgi düzeyi arttıkça sisteme duydukları güvenin ve ilginin de olarak arttığını göstermektedir. Benzer şekilde, hukuk okuryazarlığı arttıkça bireylerin Hukuki Sorumluluk ($r = .57$) ve Hukuki Yaptırım ($r = .54$) algıları da güçlenmektedir. Kuralsızlık ile Hukuk Okuryazarlığı ($r = .49, p < .01$) ve Hukuka İlgi ($r = .30, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Depremi deneyimleme ile Hukuk Okuryazarlığı ($r = -.08$), Hukuka Güven ($r = .07$) ve Hukuki Sorumluluk ($r = -.09$) arasında negatif yönde zayıf düzeyde ($p < .01$) bir ilişki belirtilebilir. Ancak depremi deneyimleme ile Günlük Hayat ile İlişkilendirme ($r = .17, p < .01$) ve Hukuku Kullanma ($r = .09, p < .01$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Depremi Deneyimleme ile Kuralsızlık ($r = -.27, p < .01$) arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. İyilik Hali ile tüm hukuki boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. İyilik hali ile deprem deneyimi ($r = -.01$) ve kuralsızlık ($r = .03$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

10.4.1.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi sonuçları (Adana İli)

10.7. Adana ili için Hukuk okuryazarlığı, iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyine ait korelasyon tablosu

Değişkenler	1	2	3
1. Hukuk Okuryazarlığı	-		
2. İyilik Hali	.18**	-	
3. Depremi Deneyimleme	-.06	-.02	-

** $p < .01$, * $p < .05$

Hukuk Okuryazarlığı ile İyilik Hali arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .18$). Depremi Deneyimleme değişkeni ile Hukuk Okuryazarlığı ($r = -.06$) arasında, depremi deneyimleme değişkeni ve İyilik Hali ($r = -.02$) arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

10.4.1.3. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi sonuçları (Hatay İli)

10.8. Hatay ili için Hukuk okuryazarlığı, iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyine ait korelasyon tablosu

Değişkenler	1	2	3
1. Hukuk Okuryazarlığı	-		
2. İyilik Hali	.31**	-	
3. Depremi Deneyimleme	-.24	-.35	-

** $p < .01$, * $p < .05$

Hukuk Okuryazarlığı ile İyilik Hali arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r = 0.31$) bulunmaktadır. Depremi deneyimleme değişkeninin iyilik hali veya hukuk okuryazarlığı üzerinde doğrusal bir etkisi bulunamamıştır.

10.4.1.4. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi sonuçları (Kahramanmaraş İli)

10.9. Kahramanmaraş ili için Hukuk okuryazarlığı, iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyine ait korelasyon tablosu

Değişkenler	1	2	3
1. Hukuk Okuryazarlığı	-		
2. İyilik Hali	.27**	-	
3. Depremi Deneyimleme	-.13	-.05	-

** $p < .01$, * $p < .05$

Hukuk Okuryazarlığı ile İyilik Hali arasında pozitif yönde, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r = 0.27$) tespit edilmiştir. Depremi Deneyimleme ve Hukuk Okuryazarlığı ($r = -0.13$)

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Depremi Deneyimleme ve İyilik Hali ($r = -0.05$) arasında da anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

10.4.1.5. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi sonuçları (Malatya İli)

10.10. Malatya ili için Hukuk okuryazarlığı, iyilik hali ve depremi deneyimleme düzeyine ait korelasyon tablosu

Değişkenler	1	2	3
1. Hukuk Okuryazarlığı	-		
2. İyilik Hali	.23**	-	
3. Depremi Deneyimleme	-.10	.02	-

** $p < .01$, * $p < .05$

Hukuk Okuryazarlığı ile İyilik Hali arasında pozitif yönde, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($r = 0.23$) tespit edilmiştir. Depremi Deneyimleme ve Hukuk Okuryazarlığı ($r = -0.10$) arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Depremi Deneyimleme ve İyilik Hali ($r = 0.02$) arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

10.4.2. Cinsiyet ve hukuk okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkiler

Cinsiyet değişkeni ile hukuk okuryazarlığı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda, kadın katılımcıların hukuk okuryazarlığı puan ortalamasının ($\bar{X} = 3.40$) erkek katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{X} = 3.22$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir ($t = 7.62$, $p < .001$). Bu bulgu, örnekleme kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla haklarını bilme, hukuki süreçleri tanıma ve hukuki kaynakları kullanma konusunda kendilerini daha yeterli algıladıklarına işaret etmektedir.

10.4.3. Hukuk okuryazarlığı, iyilik hali ve depremi deneyimleme arasındaki ilişkiler

Katılımcıların psikolojik iyilik halini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan doğrusal regresyon analizi sonucunda, hukuk okuryazarlığının katılımcıların iyilik halini anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordadığı bulunmuştur ($\beta = .602$, $t = 11.053$, $p < .001$). Buna karşılık, depremi deneyimleme düzeyinin iyilik hali üzerinde anlamlı bir yordayıcı etkisinin bulunmadığı belirlenmiştir ($\beta = .014$, $t = .610$, $p = .542$). Bu bulgular, hukuk okuryazarlığının katılımcıların psikolojik iyilik hali üzerindeki en güçlü ve tutarlı yordayıcılardan biri olduğuna, buna karşılık depremi bizzat deneyimlemiş olmanın -tek başına- iyilik hali düzeyini açıklamada anlamlı bir katkı sağlamadığına işaret etmektedir. Bir sonraki bölümde bu bulgular, hukuk okuryazarlığının afet sonrası psikolojik iyilik hali üzerindeki koruyucu rolüne ilişkin alanyazın çerçevesinde tartışılacaktır.

11. TARTIŞMA

Afetler, ortaya çıkış zamanının belirsizliği, toplumsal ve sağlık hizmetlerinin işleyişini kesintiye uğratması, ağır ekonomik yükleri ve psikososyal iyilik halini bozarak ilerleyen dönemlerde ciddi sağlık sorunlarına yol açması nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir (Yorulmaz ve Karadeniz, 2021). Alanyazında afet deneyimleyen bireylerde en sık görülen tepkilerin travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, depresyon ile uyku ve yeme bozuklukları olduğu bildirilmektedir. Nitekim Türkiye'de yapılan çalışmalarda Van-Erciş depreminden etkilenen bireylerde travma sonrası stres bozukluğu oranının (TSSB), %35,5 olarak saptandığı görülmektedir (Boztaş ve ark., 2019).

McFarlane ve Williams (2012), afetlerde adli süreçlerin, hukuk sistemlerinin ve tazminat taleplerinin ele alınmasının önemli bir zorluk oluşturduğunu ve hukuki süreçlerdeki hantal gecikmeler ile usul yavaşlığının hayatta kalanlar için ek bir psikososyal yük kaynağı olabileceğini vurgulamaktadır. Yazarlar ayrıca afet sonrası ruhsal bozuklukların (depresyon, TSSB) genellikle gecikmeli olarak ortaya çıktığını ve afetin üzerinden yıllar geçse dahi yeni vakaların görülebileceğini belirterek, uzun vadeli izleme ve müdahalenin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, bireyin hukuki süreçler karşısında ne yapması gerektiğini bilmesinin (hukuk okuryazarlığı) yalnızca hak arama sürecinin etkinliğini değil, aynı zamanda bu sürecin yarattığı belirsizlik ve gecikme kaynaklı psikososyal yükü azaltarak dolaylı yoldan iyilik haline katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (McFarlane ve Williams, 2012). Bu araştırmanın temel bulgusu, hukuk okuryazarlığı ile psikolojik iyilik hali arasında genel örnekleme ($r = .25, p < .01$) ve dört ilin tamamında ayrı ayrı anlamlı ve pozitif ilişkilerin tespit edilmiş olmasıdır (Adana $r = .18$, Hatay $r = .31$, Kahramanmaraş $r = .27$, Malatya $r = .23$). Bu bulgu, bireyin hukuki açıdan yeterli bilgi sahibi olmasının bireysel refahına katkı sağlayan bir yaşam becerisi olduğu yönündeki alanyazın önermesiyle örtüşmektedir (Wintersteiger, 2015). Regresyon analizi sonucunda hukuk okuryazarlığının iyilik halini anlamlı biçimde yordadığı ($\beta = .602, p < .001$) bulgusu, hukuk bilincinin depremzede bireylerde yalnızca hukuki süreçlere erişimi değil, genel psikolojik dayanıklılığı da destekleyen bir kaynak olabileceğine işaret etmektedir. Bu durum, Harper'ın (2009) afet sonrası hukuki bilgilendirmenin iyilik hali ve normal yaşama dönüş süreci üzerindeki etkisine ilişkin önermesini ve Anugrah ve ark.'nın (2023) hukuk okuryazarlığının toplumsal refaha katkısına dair bulgularını doğrular niteliktedir. Ayrıca, Thoresen ve ark. (2018), doğal afete maruz kalan bireyler arasında düşük kurumsal güvenin daha fazla ruh sağlığı sorunu, daha zayıf sosyal destek, sosyal destek aramada daha fazla engel ve daha düşük yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu bulgulamıştır.

Depremi deneyimleme değişkeni ile ilgili olarak depremi deneyimleme düzeyinin regresyon modelinde iyilik halini anlamlı biçimde yordamaması ($\beta = .014$, $p = .542$) ve genel korelasyon tablosunda iyilik hali ile ilişkisinin bulunmaması ($r = -.01$, $p > .05$) dikkat çekicidir. Bu bulgu ilk bakışta, doğal afetlerin bireyin fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik halini bozduğu yönündeki genel kabul görmüş çerçeveye (Huber ve ark., 2011; Korucu ve Özer-Kaya, 2023) çelişiyor gibi görünse de, örneklemin veri toplama zamanı itibarıyla (Ağustos-Kasım 2025) depremin üzerinden yaklaşık iki buçuk yıl geçmiş olması, akut stres tepkilerinin yerini zamanla farklı psikososyal uyum süreçlerine bırakmış olabileceğini düşündürmektedir; bu yorum, Yıldız ve Akkoyun'un (2023) afet sonrası erken dönem müdahalelerin iyilik hali üzerindeki etkisinin zamana bağlı olarak değiştğine dair vurgusuyla da uyumludur. Ayrıca il bazında incelendiğinde depremi deneyimleme ile hukuk okuryazarlığı arasında hiçbir ilde anlamlı bir ilişki bulunamaması, hukuk bilincinin afet mağduriyeti düzeyinden bağımsız, nispeten kararlı bir bireysel özellik olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Kuralsızlık alt boyutunun depremi deneyimleme ile negatif yönde ilişkili olması ($r = -.27$, $p < .01$) da dikkate değer bir bulgudur; bu sonuç, depremi daha yoğun deneyimleyen bireylerin toplumsal kural ve normlara daha az kayıtsız bir tutum sergilediğine, başka bir deyişle afet deneyiminin bireylerde belirli bir toplumsal sorumluluk bilincini pekiştirmiş olabileceğine işaret etmektedir. Öte yandan hukuk okuryazarlığında gözlenen cinsiyet farkı (kadın $\bar{X} = 3.40$, erkek $\bar{X} = 3.22$; $t = 7.62$, $p < .001$), alanyazında nadiren doğrudan ele alınan bir bulgu olup, hukuk bilinci ile iyilik hali arasındaki ilişkinin cinsiyete duyarlı bir şekilde de değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Son olarak, bireylerin iyilik hali ve hukuk okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmaların alanyazında halen sınırlı sayıda olduğu göz önüne alındığında (Anugrah ve ark., 2023; Mintarsih ve Mahdami, 2020), bu araştırmanın bulguları, afet bağlamında hukuk okuryazarlığı-iyilik hali ilişkisine dair alan yazına özgün bir katkı sunmaktadır.

12. SONUÇ

Bu araştırma, 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen dört ilde (Adana, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya) 1844 katılımcı üzerinden yürütölen saha çalışması sonucunda, hukuk okuryazarlığının depremzede bireylerin psikolojik iyilik haliyle anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğunu ve iyilik halini yordayan anlamlı bir değişken olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşılık depremi doğrudan deneyimleme düzeyinin, hem genel örnekleme

hem de il bazında, ne hukuk okuryazarlığı ne de iyilik hali ile tutarlı bir ilişki göstermediği belirlenmiştir. Bu bulgular, hukuk bilincinin afet sonrası bireysel iyilik halini destekleyen, afet deneyiminden bağımsız işleyen bir kaynak olabileceğini düşündürmekte ve afet sonrası müdahale programlarında yalnızca psikososyal desteğin değil, hukuki bilgilendirme ve hak farkındalığı çalışmalarının da bütünleşik biçimde ele alınmasının önemine işaret etmektedir. Bulgular ayrıca il düzeyinde tutarlı yönde fakat farklı şiddette ilişkiler göstermesi bakımından, bölgesel sosyoekonomik ve kültürel farklılıkların bu ilişkinin gücünü şekillendirebileceğine dikkat çekmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır: örneklemin kolayda ve kartopu örnekleme yöntemiyle oluşturulması, bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Diğer bir sınırlılık da, kesitsel tasarım nedeniyle değişkenler arasında nedensellik ilişkisi kurulamamasıdır. Gelecekteki çalışmaların, hukuk okuryazarlığı-iyilik hali ilişkisini boyamsal bir tasarımla, deprem sonrası farklı zaman dilimlerinde ve olası aracı ve düzenleyici değişkenleri de (örneğin sosyal destek, öğrenilmiş çaresizlik, kuruma güven) içerecek şekilde incelemesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Antonovsky, A. (1984). The Sense of Coherence as a Determinant in Health. Matarazzo, J.D., Ed., *Behavioral Health: A Handbook of Health Enhancement and Disease Prevention*, John Wiley, New York, 114-129.
- Anugrah, D., Dialog, B. L., Akhmaddhian, S., & Gustianitami, A. S. (2023). Regulation of physical data on land destroyed by natural disasters. *UNIFIKASI: Jurnal Ilmu Hukum*, 10(02), 124-135.
- Boztaş M.H., Aker A.T., Munir K., Çelik F., Aydın A., Karasu U., & Mutlu E.A. (2019). Post traumatic stress disorder among adults in the aftermath of 2011 Van-Ercis earthquake in Turkey, *Klinik Psikiyatri Dergisi-Turkish Journal Of Clinical Psychiatry*, 23, 380-388.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R.

- (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97(2), 143-156.
- Faiz, M., & Avcı, E. K. (2018). 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Freudenberg, B. (2016). Beyond Lawyers: Legal literacy for the future. *Social Science Research Network Legal Scholarship Network, Griffith Law School Research*, Paper No. 16-08.
- Harper, E. (2009). “International law and standards applicable in natural disaster situations”. *International Law and Standards Applicable in Natural Disaster Situations*, International Development Law Organization. ISBN 978-88-96155-00-4
- Huber, M., Knottnerus, J. A., Green, L., Van Der Horst, H., Jadad, A. R., Kromhout, D & Smid, H. (2011). “How should we define health?”. *Bmj*, 343.
- Kara, H. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının hukuk okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*, [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Korucu, T. Ş., & Kaya, D. Ö. (2023). Yeniden yaşama sarılmak: deprem sonucu gelişen travma sonrası stres bozukluğu yönetiminde temel beden farkındalık terapisi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 755-761.
- McFarlane, A. C., & Williams, R. (2012). Mental health services required after disasters: learning from the lasting effects of disasters. *Depression research and treatment*, 2012(1), 970194.
- Mintarsih, M., & Mahdami, L. (2020). Law Enforcement to Raise Legal Awareness of People in Making Peace. *International Conference on Community Development (ICCD 2020)*, 436-439, Atlantis Press.
- Nolen-Hoeksema, S., & Morrow, J. (1991). A prospective study of depression and

- posttraumatic stress symptoms after a natural disaster: the 1989 Loma Prieta Earthquake. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(1), 115.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*, Erişim: <https://www.sbb.gov.tr/2023-kahramanmaras-ve-hatay-depremleri-raporu/>
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Thoresen, S., Birkeland, M. S., Wentzel-Larsen, T., & Blix, I. (2018). Loss of trust may never heal. Institutional trust in disaster victims in a long-term perspective: Associations with social support and mental health. *Frontiers in Psychology*, 9, 1204.
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (2023). *6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu*, Erişim: <https://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-kahramanmaras-depremleri-raporu-yayinlandi>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2024). *Nüfus istatistikleri portalı*. Erişim: <https://nip.tuik.gov.tr/>
- Yıldız, B., & Akkoyun, A. Z. (2023). Deprem sonrası psikiyatrik destek. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 817-820.
- Yorulmaz, D. S., & Karadeniz, H. (2021). Afetlerin mental sağlığa etkileri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 7(2), 392-398.
- WHO (2026). Erişim: <https://www.who.int/about/governance/constitution>
- Wintersteiger, L. (2015). *Legal needs, legal capability and the role of public legal education*. A Report by Law for Life: the Foundation for Public Legal Education.
- Zariski, A. (2014). *Legal literacy: An introduction to legal studies*. Athabasca University Press.